

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

KASIM 1966

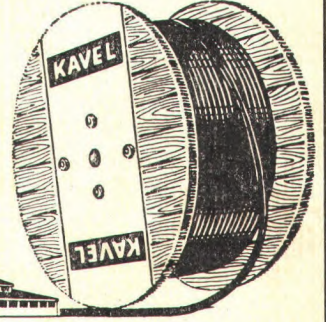
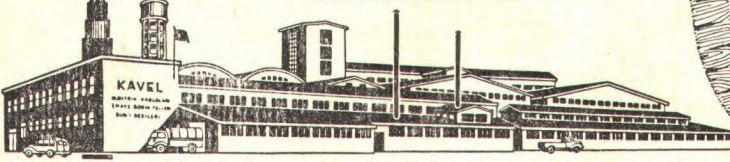
SAYI 29

CİLT - 5

250 KURUŞ

KAVEL

Kablo ve Elektrik Malzemesi Ltd. Sti.
İSTİNYE - İSTANBUL

*Daima standartlara uygun, Laboratuvar kontrolünü haiz,
en üstün kalite imalât yapar :*

- PLASTİK İZOLELİ ELEKTRİK KABLOLARI
- SUN'Î DERİLER ve YER MUŞAMBASI
- EMAYE BOBİN TELLERİ

Telefon : 63 34 00 - 63 34 01

Telgraf : KAVELKABLO - İstanbul

Dikkat !..

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez

Yazılardaki fikirler yazarlarına aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz.

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak	750 Lira
Ön İç Kapak	500 Lira
Arka İç Kapak	500 Lira
İç Sahifeler	400 Lira

Cemiyetten Haberler

* 23. Ekim. 1966 Pazar günü Ankara, Yenışehir Adakule Sokak Ada Apt. No: 8/1 de saat 14.00 de Ankara Şubesi Kongresine başladı. Toplantıyı açan İdare Heyeti Başkanı Sayın Orhan Buldaç, Kongre Başkanlık divanının seçimini müteakip bir senelik faaliyetini şube umumî heyetine sundu. Orhan Buldaç her bakımdan yalnız kalmış bir başkan olarak dikkati çekmesine rağmen başarılı bir imtihan verdi. Arkadaşımızı tebrik eder, yeni İdare Heyeti içinde aldığı vazifede de camiamıza faydalı sonuçlar sağlamasını aynı olgunlukla beklemekteyiz.

Gündem gereğince bilhassa Merkez Şube münasebetleri üzerinde duruldu. Birlik, yaklaşma ve camiamızın kuvvetlenmesi bakımından münasebetlerini daha olumlu netice vermesi için teklif ve tedbirler ileri sürüldü. Bilhassa Genel Merkez temsilcilerinin de hazır bulunduğu bu toplantıda tenkitler yerinde ve çok haklı bulundu. Temenni edelim ki yeni İdare Heyeti üyeleri ve Merkez temsilcileri bu ezeli derdimizi önümüzdeki devre halle çalışırlar.

Eski İdare Heyeti ve Murakıpları ibra edilmesini müteakip yeni İdare heyeti seçimi yapılmıştır. Alınan aylara göre yeni seçilenler derhal toplanarak vazife takimini yapmışlar.

Başkan : Muharrem Taşcıoğlu

Başkan V. : Zeki Albayrak

Sekreter : İmren Aykut

Muhasip : Fahrettin Tunçöz

Üye : Ahmet Türkel

Üye : Orhan Buldaç

Üye : Ülker Ersoy

Murakıplar : Cahit Eren, Macit Nalçaoğlu ve Belgin Özer.

Yeni İdare heyeti üyelerine ve murakıplara başarılı çalışmalar dileriz.

* 14. Aralık. 1966 Fakültemizin 30 ncü kuruluş yıl dönümüdür. Bu münasebetle İstanbul, Ankara ve Karabükteki mezunlarımız günü değerlendirmek için şimdiden hazırlığa başlamışlardır.

* 1957 - 58 mezunlarından YESBK'çiler, şimdiye kadar 22 Nisan'da Taşlık'ta yaptıkları toplantılarını, bundan böyle her ayın 3 üncü Çarşambaları saat 17den

İtibaren cemiyet lokalinde devam ettirmek arzusundadırlar. Bütün bu dönemdeki arkadaşlara duyururuz.

* Sevindığımız haberler :

1 — Ayhan Savaşan : T. Sınai Kalkınma Bankası A. Ş. Çukurova Bölgesi Temsilciliğine,

2 — Ergenekon Uşak, aynı bankanın Ege Bölgesi temsilciliğine getirilmiştir.

3 — Amerikada Marketing Mevzuunda araştırmalarda bulunan Nazım Çakmak 21, Ticaret Bakanlığı, Dış Ticaret Da'resi Müşavirliğine,

4 — Ahmet Tuna'nın Giresun İhracatçılar Birliği Umumi Kâtipliğine vekâlet ettiğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Mezunlarımızı candan tebrik eder başarılarının devamını bekleriz.

5 — Mezunlarımızdan Sayın Mesut Mesutoğlu da 7.10.1966 tarihinde evlenerek bekârlığa veda etmiştir. Arkadaşımızı tebrik eder saadetler dileriz.

Ayrıca; uzun seneler TKİ Genel Md. Mv. olarak çalışmakta olan Sayın mezunumuz Demirci anlaşılmıyan bir sebepten Enerji Bakanlığı Elektrik Etüd İdaresi Müşavirliğine getirilmiştir. Değerli mezunumuzu en kısa zamanda eski vazifesinde görmek bizleri son derece memnun edecektir.

* Acı Haberler Ölüm : Mezunlarımızdan ve Yönetim Kurulu üyemiz Alpay Erdoğan Anneannesini kaybetti. Arkadaşımıza ve kederli ailesine başsağlığı dileriz.

* Bir mezunumuzu kaybettik : Ziraat Bankası Müfettişlerinden Değerli mezunumuz Murat Alpsoy geçirdiği bir trafik kazası sonucu aramızdan ayrılmıştır. Merhum'a tanrıdan rahmet dilerken aile efradının derin elemi camia olarak paylaşıyoruz.

* Not : Dergi Sekreterliğin başarı ile yürüten Celâl Oğuz daha iyi imkânlar bularak Ereğli Demir Çelik fabrikalarına geçmiştir. Gerek Cemiyet gerekse Dergi'deki hizmetlerinden ötürü kendisine teşekkür eder başarılarının devamını ve camiamızı unutmamasını bekleriz.

Dikkat : Fakültemizin 30. kuruluş yıl dönümü 14 Aralık Ramazanın 1. günü olduğundan, Balo 11 Aralık Pazar akşamı Hilton salonlarında yapılacaktır. Bu mutlu günde bütün mezunlarımızı bekleriz. Davetiyeler lokalden temin edilir.

ANKARA ŞUBEMİZİN YILLIK KONGRESİ MÜNASEBETİYLE CEMİYET ORGANLARININ SORUMLARI

Zeki ERGİNSU

Geçtiğimiz ekim ayının 23 de Pazar günün Ankara Şube lokalinde şubenin yıllık kongresi yapılmıştır. Şube başkanı sayın Orhan Buldaç oldukça başarılı bir imtihan vermiştir. Kendisini tebrik ederiz.

Bir cemiyetin iki büyük organı vardır :

- 1) Genel Kurul
- 2) Yönetim Kurulu

Genel kurulu, kayıtlı üyeler teşkil eder. Kongrede üyeler ne kadar bilinçli olurlarsa, seçilecek yönetim kurulu da o kadar kudretli olur. Bizi en çok düşündüren kongrelerdeki tenkit, dilek ve temennilerdir.

Tenkit yıkıcı, kırıcı ve bölücü olmaktan ziyade yapıcı ve istikamet verici olmalıdır. Dileklerde ihtiyaçlar ve vasıtalar açık olarak ortaya konulmalıdır. Kongreler umumiyetle ya bir gevşeklik içinde geçer ya da kırıcı ve itham edici tenkitlerle dolu bir hava içinde biter. Bunlardan birincisi toplumdaki statik yaşayışın bir devamıdır. İkincisi ise bilince ulaşmamış bir akımdır.

Cemiyetçilikde bilinç nedir?

— Cemiyet nizamnamesinde yazılancemiyetin kuruluş maksat ve gayesini ihtiyaç bilip gerçekleşmesi için gereken vasıtaların seçimidir.

Türk toplum hayatına cemiyetçilik Türk Medeni Kanunun kabulü ile girmiştir. Toplum hayatımızda cemiyet tesisi, ya bir ihtiyaca cevap vermek için kurulmuştur, ya da Batıda var bizde de bulunsun kabilinden bir özenmenin mahsulü olmuştur.

Cemiyetçilik, bizdeki fert psikolojisine biraz da karşı gibidir. Çünkü bizde fert umumiyetle içine dönük, yalnızlıktan hoşlanır; uğradığı haksızlığı «kaderim böyle imiş» inancıyla savunur, bazan duyduğu ezikliğin ızdırabını zamanın geçmesiyle teselli bulur. Bütün bu ferdî gücü aşan haksızlıklar karşısında toplanmak, müşterek menfaatların temini ve korunması için kolektif anlaşmış bir güç olarak ortaya çıkmak çok kez düşünülmez.

Bunun için ilkin müşterek noktaları tesbit edelim :

1) İktisat Fakültesinden mezun olan, tahsiliyle mütenasip bir iş bulmalı, alacağı ücret insan gibi yaşamasını temin etmeli ve karşılığında memlekete faydalı olmalıdır.

2) Konusu iktisadi olan iş yerlerinin, İktisat Fakültesi mezunlarına terkinin sağlamak ve yeni iş yerleri açılmasını temin etmek.

3) Cemiyet mensuplarının fikren gelişmelerini temin için konferanslar tertip etmek, bilgi yarışmaları düzenlemek ve Neşriyatta bulunmak.

İktisat Fakültesi Mezunlar Cemiyeti Genel Merkezi tarafından bu maksatla çıkarılan «İktisat Dergisi» mensuplarımız için fikir meydanıdır. Bu derginin yaşaması üyelerin ilgisine bağlıdır.

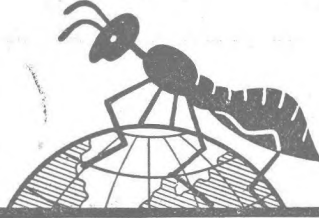
4) Mezunların birbiriyle tanışmalarını sağlamak. Bu mevzu cemiyetçiliğin en nazik ve çok mühim faaliyetidir. Çünkü birbirini tanımayan ve sevmiyen toplulukta yöneticilerin faaliyeti daima kısır kalmaya mahkumdur.

Genel Merkez bu hususa gereken ehemmiyeti vermiştir. Her ayın ilk çarşamba toplantıları âdet haline gelmiştir. Bu toplantılarda yeni mezunlar, daha önceki mezunlara tanıştırmak, toplantının sonunda hep beraber yemeğe gidilir. Geziler tertip edilir. Balolar yapılır. Tanışmayı kolaylaştıran her çeşit vasıttan istifade edilmiştir.

Ankara şubemiz henüz bu mevzuya gereken ilgiyi göstermemiştir. Ankara lokaline yalnız gelen bir arkadaş yalnız oturur ve bir yalnızlık içinde çıkar gider.

Bu noksanlık bizim nazâri dikkatimizi çektiği gibi, Ankara'dan gelen üyelerimizden de çok kez dinledik.

Yeni seçilen Yönetim Kurulu üyelerinden bu ilgisizliğin kısa zamanda telâfi edileceğini ümit ederiz. Bu vesileyle Yönetim Kurulu'nun yeni üyelerini tebrik eder, başarılar temenni ederiz.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

C İ L T : V

S A Y I : 29

K A S I M 1966

Flatı : 2.5 TL.

Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

YAZI HEYETİ :

İstanbul

Fazlı AYVERDİ
Nihat BATUR
Solmaz BURAL
Faruk ÇEHRELİ
Alpay ERDOĞAN
Zeki ERGİNSU
Şemsettin GÜLER
Atalay ŞAHİNOĞLU
Rıdvan YÜKSELEN

Ankara

İmrân AYKUT
Oktay EMED
Hamdi MEHTER
Fahrettin TUNÇÖZ
Meliha TURKAN

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi * * *
3. Enflasyon Tehlikesi Yoktur Erol EVGİN
6. Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ
Nihat BATUR
11. Atatürk ve Ekonomi Orhan BUI. DAÇ
14. Doğan Güneş Ülkesi Yüksel ŞAMİLOĞLU
22. Sanayi Mamullerinin İhracı Yıldırım KILKIŞ
24. Reklamcılık ve Türk
Ekonomisinde Bugünkü Yeri Osman ACAR
27. Sosyalizm ve Batı Vural ERYILMAZ
30. İstanbul Şehir Operası Zihni TİRYAKİOĞLU
31. Tabii Kaynakların İktisadî
Kalkınmadaki Rolü Dr. Ali ÖZGÜVEN

Derginin Sesi !..

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız;

Hatırlıyacağınız gibi 24 ncü sayımızda İktisadî Kalkınmanın gerçeğle - mesinde büyük Işık tutacağına inanarak bir kampanya açmıştık. Gayemiz, İktisadî kalkınmamızın köklü esaslara bağlı olarak hedefe süratle ve Aziz Atanın 43 sene evvel yönünü ve izini çizerek arzuladığı, milletimizin müessir medeniyetler seviyesine ulaştığını görmektir. Bu düşünceden mülhem olarak; 67 vilâyetimizin İktisadî tarihini, İktisadî coğrafyasını, İktisadî ve sosyal bünyesini, Turizm imkânlarını, örf ve adetlerini, iş ve işgücü imkânlarını ve nihayet İktisadî Kalkınma için alınması gerekli tedbirleri sizlerle müştereken çalışarak bir kitap halinde milletimize hediye etmek üzere göreve davet etmiştik.

Bu hususu sizlere duyurmanızı müteakip İçişleri Bakanlığının da teşebbüsümüze paralel bir çalışma için teşkilâta tamim gönderdiğini memnuniyetle haber almış ve yine sizlere duyurmuştuk.

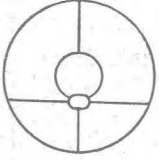
Bir taraftan cemiyet olarak bu faaliyeti şumüllü bir şekilde plânlar ken İçişleri Bakanlığı, Belediyelerle mahallî idareler, Ticaret ve Sanayi Odaları ile temas hazırlığına başladık. Diğer taraftan, bazı mezunlarımızın yakından alâkalarına ziyadesiyle memnun olarak teşekkürü borç biliyoruz.

Bilhassa Sayın Orhan Erdenen'in senelerdir İstanbul Vilâyeti ile ilgili çalışmalarını dikkatle inciliyor müşterek değerlendirme çareleri arıyoruz. Yine mezunlarımızdan sayın Zihni Tiryakioğlu'nun uzun hazırlık ve çalışma mahsulü olan 67 vilâyetin hallerinin kuruluş ve yeniden tanzimine ait raporu bu yolda yapılmış ilk teşebbüslerden biridir. Derginiz, en kısa zamanda ekonomimizin ziraî ürünlerinin değerlendirilmesinde büyük hizmet sağlayacak bu eseri Fakültemizin kuruluşunun 30 ncü yıl armağanı olarak okuyucularına sunacaktır.

Çalışmalarımıza yakın alâka göstererek katılmanızı bekliyoruz.

Saygılarımızla
İKTİSAT DERGİSİ

Ekonomik Durum

«Enflasyon Tehlikesi Yoktur...»

Erol EVGİN

Son yıllarda, bilhassa memleketimizde ekonomi ile ilgilenen her şahsın endişeyle kullanmış olduğu ve halâ da ağza alınmak istenmeyen bir kelime olan «enflasyon», lûgatlarda «şişkinliği» ifade eder. Bu şişkinlik parada, faizde ücrette, ikrazda, istikrazda, v.s. olabilir.

Bilindiği gibi, enflasyon denilince daha ziyade para arzının artması suretiyle talepte olan şişkinlik, dolayısıyla de fiatlarda meydana gelen yükselme kastedilmektedir. Halkın cebine giren para miktarı, mal stoklarından ve hizmetlerden daha süratli artarsa enflasyon başgöstercek, yani çok para az mal satın alacak ve böylece fiatlar yükselecektir. Bilhassa 1950 - 1960 yılları arasında, bu konuda acı bir tecrübe geçirmiş olan memleketimizde enflasyon kelimesi derin izler bırakmıştır. Son günlerde Maliye Bakanı tarafından, yazımıza başlık olarak aldığımız beyanatın verilmesi dolayısıyla aynı konu üzerine eğilmek lüzumunu hissettik.

İktisat tarihine göz atarsak görürüz ki, klâsikler, fiat'ın, arz ve talep eğrisinin

kesiştği noktada dengelendiğini, piyasada arz ve talebin daima muvazene halinde bulunduğunu iddia ederlerdi (Jean Baptiste Say: Loi des Débouchés «Mahreçler Kanunu»). Bu faraziyeye göre mallar mallarla değişilir para yalnızca bir vasıta, elde edilen gelirler tamamen ve derhal sarfedilirdi.

Zamanla bu iddianın yersizliği meydana çıktı; zira her mal kendi kıymetinden daha az bir satınalma gücü yaratmakta idi. Yani, Say'ın dediği gibi arz ve talep piyasada denge halinde olmayıp gelirin bir kısmı tasarruf edilmektedir.

Klâsik faiz teorisine göre faiz, istihlâkten vaz geçmenin, tasarrufun karşılığıdır. (Nassau Senior), yani faiz, tasarrufun arz fiyatıdır. Bu duruma göre, fiat arttığında arz da arttığı gibi, faiz yükselince tasarruf ta artacaktır, böylece tasarruf edilen gelir tamamiyle yatırıma harcanmış olacaktır.

Ücret te, Klâsiklere göre, arz ve talebe göre dengelenir. Fiatlar ve faiz nasıl arz ve talebe göre teessüs ediyorsa ücret

te, verilen iş miktarı ve talip olan işçi adedine göre muvazenelenmektedir ki buna göre Klâsikler, mecburi işsizliğin, gizli işsizliğin (chomage déguisé) mevcudiyetini kabul etmemekteydiler. İşçiler, iş bulamadıklarından değil de düşük ücretle çalışmak istemedikleri için işsiz kalmaktaydılar.

Ancak modern ekonominin kurucusu sayılan John Maynard Keynes tarafından neşredilen «The General Theory of Employment, Interest and Money: İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi» adlı, iktisat ilminin şaheseri denebilecek kitapla klâsik görüş yıkılmış ve ekonomide «modern» diye vasıflandırılan görüşler bir birini takip etmiştir.

Keynes, ekonomiyi ferdî yönden görme durumundan kurtararak «tüm olarak» düşünme yeniliğini getirmiştir. Keynes'e göre, tüm ekonominin faaliyet hacmini yekûn arz ve yekûn talep durumu tayin eder. Reel gelir arttıkça istihlâk te artmaktadır, ancak bu artış gelirdeki artışa eşit olmayıp bir kısmı tasarruf edilmektedir. Ayrıca Keynes'e göre, tasarruf edilen miktarın bir kısmı likidite için saklanmakta olup, Klâsiklerin iddia ettikleri gibi tamamı yatırıma harcanmamaktadır.

Böylece, Klâsiklere göre istihlâkten ayrılmanın, yani tasarrufun karşılığı olan faiz'in, Keynes tarafından likiditeden, yani paradan ayrılmanın karşılığı olduğu ileri sürülmüştür. Tasarrufların yatırılmıyan kısmı ise efektif talebi azaltmakta, böylece millî gelir de eksilmektedir. Ancak millî gelir düşünce, tasarruflar da azalacak ve sonunda tasarrufun yatırma eşit olduğu seviyeye inilecek, denge sağlanacaktır.

Keynes'in ekonomi politikasını özetlersek, tam istihdamın altında iken, millî

geliri arttırmak için yatırımları olduğu kadar istihlâki de teşvik etmek lâzımdır. Ancak tam istihdam seviyesine gelindiğinde, birinin artması için diğerini azaltmak icap eder, meselâ istihsalı arttırmak için istihlâki kısım yatırımları arttırmak gerekir.

Keynes'in eksik tarafı, ekonomi politikasını iktisaden ileri memleketlere göre kurmuş veya onlar üzerinde düşünmüş olmasındadır. Ancak Keynes modelini iktisaden geri kalmış memleketlere uygulamak istersek, yatırım ve istihlâk birbiriyle rekabet halinde olduğundan, biri artınca diğerinin eksilmesi gerekecektir, dolayısıyla geri kalmış memleketlere de Keynes'e göre «tam istihdam» formülünü tatbik etmek lâzım gelecektir.

Ekonomik faaliyetleri «tam istihdam» seviyesinde telâkki edince para miktarında meydana gelecek değişmelerin doğrudan doğruya fiat değişmelerini doğurduğu bilinen bir gerçektir. Ancak para miktarında meydana gelecek bir artışın tamamının harcanmayıp bir kısmının da tasarruf edildiği muhakkaktır. Ayrıca bankalar, senet satın alıp para miktarını arttırdıklarında, faiz haddi düşmekte ve düşük faiz haddi yatırımları teşvik ederek millî gelir ve fiatlar artmaktadır.

İşte, bu son faraziye dolayısıyla, kalınan ülkelerde «enflasyon»a çok başvurulmuş, bu yolla yatırımların teşvik edilmesi yoluna gidilmiştir. Ancak memleketimizde de tecrübe edilmiş olan enflasyon politikasında, ekonomik kalkınmanın esas hedefi olan nüfus başına düşen reel millî gelir, carî gelirlerdeki fazlalık nispetinde artmamaktadır. Bundan başka, enflasyona kolayca başlanılabildiği halde durdurulması çok güç olmaktadır. Nitekim memleketimizde 1950 yılından sonra girilen enflasyonun 4 Ağustos 1958 tarihinde durdurulma kararına rağmen aradan geçen 8 yıl içinde halâ en-

flâsyondan bahsedilegelmektedir.

Son yıllarda Dünyanın iktisaden en ileri memleketleri olan A.B.D. ve Almanya'da enflâsyon tehlikesiyle karşılaşmış ve gerekli tedbirler alınarak tehlike önlenmiştir. (*)

T. C. Merkez Bankası'nın 2.10.1965 ta-

(*) Bu konuda Almanya'da alınan tedbirler hakkındaki bir incelememiz «Modern Ticaret Gazetesi» nin 8.12.1965 tarihli nüshasında görülebilir.

rihine göre tedavüldeki banknot miktarı 7,333 milyar; 1.10.1966 tarihine göre de 8,290 milyar liradır. Bu artış memleketimiz ekonomisi için, fiatlar genel seviyesinin fazla bir artış göstermediği son aylarda, her nekad normal karşılanabilir ise de Maliye Bakanı'nın «Enflâsyon tehlikesi kati olarak yoktur, biz her türlü tedbirleri aldık.» şeklindeki beyanatında sözü edilen «her türlü tedbirler» hakkında bilgi edinmeden, enflâsyonun «kat'i» olarak olmadığına inanmak tedbirsizce bir görüş olacaktır.

işte
aradığım
akaryakıt...

06 AP 226

TP

YENİ VE MODERN SATIŞ İSTASYONLARI İLE YURT HİZMETİNDE

TÜRKİYE PETROLLERİ A.Ö.

Ayın Ekonomik Olayları

Hazırlayan : Nihat BATUR
Faruk ÇEHRELİ

1967 YILI YATIRIMI 16 MİLYAR 450 MİLYON LİRA, KAMU YATIRIMLARI 9.45 MİLYAR, ÖZEL SEKTÖR YATIRIM LARI İSE 7 MİLYAR LİRA OLACAK.

Birinci beş yıllık kalkınma plânına son dilimini teşkil eden 1967 yılı program tasarısına göre, 16 milyar 450 milyon liralık yatırım yapılacaktır. 1966 yılına oranla yatırımlarda 12,1 nisbetinde bir artış olmaktadır. 1967 yılı kamu yatırımları 1966 yılına nazaran yüzde 8 oranında bir artışla 9 milyar 450 milyon liradır. Özel sektör yatırımları ise 1966 programına göre yüzde 18,2 oranında bir artışla 7 milyar lira olarak ön görülmüştür.

Öte yandan, 1967 yılının dış finans - man ihtiyacı da 140 milyon dolardır, yatırımların yüzde 87,5 i iç tasarrufla karşılanacaktır.

1967 yılı program tasarısında şu esaslar yer almaktadır :

1967 programının ana hedefleri olarak, Türk ekonomisinin yüzde 7 hızla gelişmesini ve dış ödemeler dengesindeki açığın zamanla azalmasını sağlamak; yeni istihdam imkânları yaratarak çeşitli gelir gruplar arasında sosyal adalet dengesini temin etmek, yatırımların yurt içinde dengeli bir şekilde dağılımının

gerçekleşmesine çalışmaktır.

1967 de toplam yatırımlar, gayri safi millî hasılânın yüzde 19,4 ü oranında 16 milyar 450 milyon lira olarak tesbit edilmiştir. Böylece 1967 de toplam yatırımlar 1966 programına göre yüzde 12,1 oranında artmaktadır. Ancak 1967 yılında yatırımlar ile ilgili en önemli konu özel sektör yatırımların kamu yatırımlarından çok daha büyük bir hızla artacağına ön görülmesidir. Böylece 1967 yılında özel sektör yatırımlarının önceki yıllarda gösterdiği gelişme neticesi yatırımların kamu özel sektör ayrılışında plânda ön görülen oranları değiştirmiştir. Bu durumda 1967 kamu yatırımları ise 1966 programına göre yüzde 18,2 oranında bir artışla 7 milyar lira olarak ön görülmüştür.

Toplam kamu harcamalarının 1966 programına göre yüzde 8,9 oranında artması beklenmektedir. 1967 yılında kamu harcamaları artışında bir yavaşlama ön görülmekle birlikte, plâna, gayri safi millî hasılânın yüzde 26,4 ü olması gereken bu harcamalar için söz konusu olan 1967 yılında yüzde 28,2 olacaktır. Kamu harcamalarının en büyük kısmını meydana getiren cari harcamalarda 1966 programına göre yüzde 5,3 oranında bir artış olacaktır.

186 MİLYON 860 LİRAYA MAL OLAN ALMUS BARAJI VE SANTRALİ EKİM AYINDA HİZMETE AÇILDI :

1959 yılında inşasına başlanılan baraj 5 Ekim 1966 günü Başbakan Süleyman Demirel tarafından hizmete açılmıştır. Almus Barajı ve Hidro-Elektrik Santrali: Yeşilirmak'ın sularını biriktirerek Kazova, Turhal ve Amasyada toprak kaymalarını ve aşınmalarını önlemek, su lama için kâfi suyu toplamak, bölgeye enerji temin etmek gibi iktisadî kalkınmamızın aradığı büyük hizmetleri sağlayacak, bölgesel kalkınmamızda büyük rol oynayacak yıllık enerji istihali 50 milyon kilovat olan bir tesistir. Almus barajı 13 bin 400 hektar araziye sulayabilecektir.

Ayrıca barajın hizmete girmesi sonunda emniyetli bir ziraat sağlanacak, yılda takriben 900 bin liralık fezcyan zararları önlenmiş olacaktır.

AMERİKADAN 18 MİLYON DOLAR' LIK YENİ KREDİ ALINDI

4. Ekim. 1966 günü imzalanan iki andlaşma gereğince A.B.D. den alınacak bu kredi Karayolları ve nüfus plânlaması için kullanılacaktır. Karayollarımızın bakımı için teçhizat ile yedek parçadan başka, ekip elemanlarının eğitimin de bu krediden bir fon ayrılmıştır. Kredinin ikinci kısmı ise, nüfus plânlamasını gerçekleştirmesi için sağlık hizmetlerinin köye götürülmesi için sarfedilecektir.

Kredinin vadesi: 40 yıl olup, ilk on yıl % 1, müteakip 38 yıl ödemeli devre ve % 2,5 faizli olarak kabul edilmiştir.

TÜRK SEVK VE İDARE DERNEĞİ- NİN SEMİNERİ

Plânlama konulu seminer 20 Aralıkta başladı; bir kasımda bitecek.

Kısa zamanda olumlu faaliyeti ile iktisadî çevrelerde tanınmış olan Türk Sevk ve İdare derneği, bu kez plânlama konu-

lu enteresan bir seminer hazırlamıştır. Plânlama ve kontrol işlerinde standart maliyetler isimli bu semineri Kocunbixya Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Louis H. Jordan idare edecek ve Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneğinden de faydalanılacaktır.

Bahis mevzuu seminer, 20 Ekim Perşembe günü saat 16 da açıldı ve haftalık toplantılarla fasıllı olarak bir aralık perşembe gününe kadar sürecektir. Böylece, 7 hafta devam edecek olan seminerde Standart Maliyetler) ve bunların plânlama ve kontrol işlerine önemli etkenleri üzerinde durulacaktır. Prof. Louis H. Jordan, iktisadî sahada dünyaca tanınmış B. Amerikalı ilim adamlarındandır.

ETİBANK'IN 1967 PROJELERİ DEV- LET PLÂNLAMA TEŞKİLÂTINA SEVK- EDİLDİ.

1 milyar 100 milyon liraya çıkacak Karadeniz bakır tesislerinden 200 bin ton sülfirik asit elde edilecek.

Etibank Genel Müdürlüğü 1967 yılı programı için 2 milyar 100 milyon liralık yatırım projesini Devlet Plânlama Teşkilâtına sunmuştur. Etibank'ın 1967 yılı için ele aldığı yeni projeler meyanında, (Karadeniz bakır tesisleri projesi) boşit' den itibaren alüminyum mamülleri üretme tesisleri (göl sularından soda istih-sali), (seyit ömer santrali), (Homa hidro-elektrik santrali), (Anbarlı fuel oil santrali tevsi), ile (Enerji nakil hatları ve trafo merkezleri) bulunmaktadır.

Maliyeti 1 milyar 100 milyon lira olan projenin tahakkuku halinde yılda 40 bin ton anod bakırı, 200 bin ton sülfirik asit 18.500 ton amonyum sulfat, 50 bin ton elektronik bakır, 335 km. altın, 9160 kg. gümüş elde edilecektir. 1966 da etüdüne başlanan Seydişehir boksit yataklarının işletilmesini hedef tutan alüminyum tesislerinin kurulması ile, ilk kademede

yılda 30 bin ton külçe alüminyum ile 10 bin ton kadar işlenmiş alüminyum istihsal edilecektir.

Etibankın projesi, göl sularından yılda 40 bin ton kostik soda 20 bin ton bikarbonat soda ve 60 bin tonda Kalsine soda istihsalini öngörmektedir. Etibank bunlardan başka 270 milyon lira sarfı ile yapacağı Seyitömer santrali ile yılda 700 milyon kilovat saat, 510 milyon liraya çıkacak Homa Hidro-Elektrik santrali ile yılda 1 milyar 700 kilovat saat elektrik enerjisi istihsal edecektir. Anbarlı Fıra Oil santrali 225 milyon liraya mal olacak ayrıca 1967 yılı programı ile yeniden ele alınan enerji nakli hattı ve trafo merkezlerinin proje maliyetleri de 210 milyon liraya balığı olmaktadır.

DÜNYA GIDA MADDELERİ ÜRETİMİ DÜNYANIN NÜFUS ARTIŞINDAN AZ

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı Genel Müdürü yaptığı bir konuşmada gelecek 25 yıl içinde gıda maddeleri üretimi dikkate değer şekilde arttırılmadığı takdirde dünyanın büyük bir felâkete doğru gideceğini söylemiştir.

Dr. Sen dünya nüfusunun yarısının yeterinden az veya kötü gıda aldığını, her yıl 3 milyondan fazla insanın iyi beslenmediği için öldüğünü açıklamıştır.

Kuzey Amerika ve Avrupa'da gıda meselesi olmamasına rağmen Afrika, Asya ve Lâtin Amerika'nın geri kalmış bölgelerinde gıda, gün geçtikçe daha büyük önem kazanan bir mesele olmaktadır.

Doktor Sen bu bölgeler halkı için (Açlığın köşe başında beklediğini) söylemiştir.

Gıda kıtlığı bu bölgelerde nüfusun hızla artması ile daha da çok kendisini belli etmektedir. Bu bölgelerde 15 yaşından küçükler nüfusun yüzde 54 ünden fazlasını meydana getirmektedir.

Teşkilât genel müdürü geri kalmış ülkelerde nüfusun yüzde 3 arttığını gıda üretimininde aynı hızla artması gerektiğini söylemiş, 1958 den 1965 e kadar üretimin yılda yüzde 2 arttığına, geçen yıl ise hiç artış kaydedilmediğine dikkati çekmiş, bu meselenin hallinin iki yoldan mümkün olabileceğini söylemiştir. Bu yollar kalkınmakta olan ülkelerde tarım ürünlerinin arttırılması ve doğum kontrolü ile nüfusun istikrarlı bir seviyede tutulmasıdır.

Fakat kalkınmakta olan ülkeler tarımı geliştirme plânlarını muntazam tatbik için ellerinden geleni yapsalar bile arada sırada kaçınılmaz zorunluklar programların tam tatbik edilmesine sebep olabilir. Bu gibi zamanlarda Amerika başta olmak üzere kalkınmış ülkelerin gıda yardımında bulunması gerekli olacaktır.

Hintli olan Dr. Sen, kalkınmış ülkelerin dünya üzerindeki insanların altında birinin yaşadığı Hindistan ve Pakistana büyük gıda yardımında bulunduklarında söylemiştir.

İŞÇİ PARTİSİ PARLEMENTO GRUBU ÜCRET VE FİATLAR KONUSUNDAKİ KARARNAMELERİ KABUL ETTİ

İşçi Partisi parlamento grubu, ücretlerin ve fiatların dondurulması ve hükümete kanun kuvvetiyle bunu uygulama yetkisi veren olağanüstü kararnameler konusunda baş vurduğu oylamada, bu tedbirler 37 ye karşı 201 oyla dün akşam kabul etmiştir.

Toplantı, bahis konusu kararnamelerin onayı için Avam kamarasında bugün açılacak müzakerelere hazırlık olarak yapılmıştır. Bu kararnameler, fiat ve gelirlerin denetlenmesi konusundaki kanunun 4 ncü maddesini) etkinleştirmekte) ve programa aykırı görülen bütün fiat ve ücret artışlarına karşı konulabilmesini sağlamaktadır.

DÜNYA TİCARET HACMİ REKOR SEVİYEDE

Dünya ticaret hacmi, 1966 senesinin ortasındaki rakamlara göre bu sene 200 milyar dolara yükselecektir. Bu rakam, geçen seneye nisbetle yüzde 8 bir artış ifade etmektedir.

Sınai mamul fiatlarında vukua gelen yüzde 1 oranındaki fiat artışı ve bazı ham maddelerde, madenlerde (Bakır) ortaya çıkan fiat hareketleri nazari itibare alınarak gerekli tahsih yapılsa dahi dünya ticaret hacminin geçen seneye nisbetle önemli bir artış kaydettiği müşahade edilmektedir. Mutlak rakam olarak en büyük artış yine Amerika Birleşik Devletlerinde vuku bulmuştur. Amerika'nın 1966 ihracatının 31,3 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. Fransa, Batı Almanya, İtalya Hollanda Japonya ve Kanada da ihracat artışı yüzde 8 ile yüzde 20 arasında değişmektedir. İngiltere'nin 1965 senesindeki ihracat artışı, 1966 da devam etmemiştir.

Dış ticareti devlet elinde olan memleketlerin, dünya ticaretindeki hissesi yüzde 12 olup, istihsal ve ihracatı geliştirmek için sarfettikleri büyük gayrete rağmen 1958 senesindeki nisbetinde altına düşmüşlerdir. Afrika, Asya ve Lâtin Amerika'nın az gelişmiş ülkeleri az ümit verici gelişme göstermektedir. Geçen seneye nisbetle bu ülkelerin ihracatı yüzde 8 artmış ise de dünya ticaretindeki hisseleri halen yüzde 18 olup, 1958 in yüzde 21 in altındadır. Diğer taraftan, bu ülkelerin senelik ihracat gelirlerinin en az yüzde 10'u nisbetinde borç ödemelerinin tesiri altında bulunduğunu hatırd tutmak gerekmektedir.

LÜBNAN BANKASI İFLÂS ETTİ

Şarkın üç petrol kiralının Lübnan İntra-Bank'taki hesaplarını çekmeleri

bankayı iflâs ettirmiştir. Petrol milyonerlerinden Küveyt emirinin 100 milyon, Suudi Arabistan şeyhinin 175 milyon ve Ebu Dabi şeyhinin ise 250 milyon TL. sınu çektikleri bildirilmektedir. Kral Faysal, Lübnan basının Araplar arası çatışmada Nasır'ı tutması neticesi, Suudi Arabistanlıların Lübnan'ı boykot etmelerinin feci sonuçlar yaratacağına işaret etmiştir. Durumu kurtarmak isteyen Lübnan hükûmeti, iflâs eden İntra Bank'ta hesabı bulunan küçük mevduat sahiplerini korumak için 14 milyon lira ayırabilmiştir.

İSRAİL MÜŞTEREK PAZARA DAHİL OLMAK İSTEDİ

Türkiye ve Yunanistanın ortak üye olmasından sonra İsrail'in de Ortak Pazar Bakanlar Konseyine üye olmak için resmen başvurduğu öğrenilmiştir. İsrail'in durumu ilk Bakanlar Konseyi toplantısında müzakere edilecektir.

İsrail'in talebi kabul edildiği takdirde, bilhassa sınaî imkânları süratle inkişaf eden bu memleket Ortak Pazarın bünyesinde mühim yer alacaktır.

MALİYE BAKANI İSTİFA ETTİ

AP hükûmetinin Macit Zeren'den sonra istifa eden ikinci bakanı İhsan Gürsan hükûmete yeni bir güç kazandırmak için istifa ettiğini, basına açıklamıştır. Maliye Bakanının bütçe müzakerelerinin arifesinde istifa etmesi endişeyle karşılanmıştır. İhsan Gürsan'ın istifasından önce yapılan plânlamanın son toplantılarına katılmayışı da dikkati çekmiştir. Maliye Bakanının istifasına bir bakıma plânlama çalışmalarıyla ilgili olduğu tahmin edilmektedir. İstifasını Başbakanlığa verdiğini bildiren İhsan Gürsan bunu hiçbir şekilde geri almayacağını prensiplerini Meclis içi çalışmalarla kıymetlendireceğini belirtmiştir.

TÜRKİYE TİCARET ODALARI, SANAYİ ODALARI VE TİCARET BORSALARI BİRLİĞİ UMUMİ KÂTİPLİĞİ

Berrin Beydağı'nın istifasını müteakip boşalan yere 25.Ekim.1966 tarihinde toplanan yönetim kurulu, teşkilâtın Sana-yi Dairesi Reisi Prof. Dr. Necmettin Erbakanı umumi kâtip olarak tayin etmiştir.

Sayın Erbakana görevinde başarılar dileriz.

YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLERİMİZ DÖVİZ KAYNAKLARIMIZI HIZLA DESTEKLİYORLAR

Bonn'da yapılan açıklamaya göre, Batı Almanya'da halen çalışmakta olan 1.300.000 yabancı işçinin bir kısmını teşkil eden Türk işçileri 1965 yılı içinde 240 milyon mark, aşağı yukarı 750 milyon TL. nı memleketlerinde bulunan ailelerine göndermişlerdir. Buna mukabil İtal-

yanlar ailelerine 600 milyon mark göndererek rekor kırmışlardır.

Buna mukabil 1966 yılının ilk dokuz ayı sonunda memleketimize gelen işçi dövizlerinin tutarı 78.045.000 dolar olup, şimdiden 1965 yılının yekûnunu aşmaktadır.

18 NCİ İTHAL KOTALARI ÇALIŞMALARI

18 nci kotanın hazırlanmasında mües-sir olacak çalışmalar 7, 8 ve 9 Kasım tarihlerinde Ankara Ticaret Odasında yapılacaktır. Birlik kota komitesi bu toplan-tıda özel sektör tekliflerini tesbit ede-cek-tir.

Ay başı		Altın Fiafları	Ay sonu	
TL.	Kr.	Ekim Ayı	TL.	Kr.
95.25		Cumhuriyet	95.60	
165.—		Reşat Lira	165.—	
119.—		Hamit Lira	121.—	
104.—		Aziz Lira	104.50	
119.—		İngiliz	120.—	
99.50		Napolyon	99.50	
14.10		24 Ayar külçe (gr.)	14.36	

Atatürk ve Ekonomi

«Siyasi, Askeri muzafferiyetler ne kadar büyük olurlarsa, olsunlar iktisadî muzafferiyetlerle sağlamlaştırılmazlarsa, husule gelen zaferler payidar olamaz, az zamanda söner.»

ATATÜRK

Orhan BULDAÇ

Atatürk'ün aramızdan ebediyen ayrılışının 28. yıldönümünde Atatürk'ün düşüncelerini anlamaya çalışmak, düşünceleri ve hedefleri ile yurdumuzun vardığı noktalar arasında sapmalar ve ilişkiler aramak çok yararlı olur kanısındayız.

Atatürk'e hissi kelimelerle övgü demek zamanı çoktan geçmiştir. Şimdi Atatürk'ü anlamak, yorumlamak ve ondan yararlanmak zorundayız.

Atatürk'ün ekonomik görüşlerinin esaslarını belirtmek, ekonomik yünden tartışmalarının yapıldığı şu günlerde yerinde olacaktır.

Atatürk önce yurdu düşman saldırısından kurtarmayı hedef almış ve bunu Büyük Taarruzu başlatan tarihi emrinde, veciz bir şekilde ifade etmiştir.

«Ordular İlk Hedefiniz Akdeniz'dir, İleri»

Bu emir Türk Ulusuna daha bir çok

hedeflerin gösterileceğinin ilk işaretiydi.

O, bir millet yaratmanın ve yaşatmanın güçlüğüne biliyor, asrımızın askeri devletlerden daha çok, iktisaden kuvvetli devletlere dayanacağını hesap ederek hedeflerin buna göre belli ediyordu.

Yurdumuzun egemenliğini sağladık-tan sonra modern bir devlet kurabilmek için giriştiği sosyal ve ekonomik devrin hareketleri hep önceden kestirdiği çağdaş uygarlık düzeyine varmak içindi.

Yapılan devrimlerle bugünkü modern Türk Devletinin, Lâik ve Demokratik Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ve yaşaması mümkün olmuştur.

Sosyal değişme ve gelişmelerin nedeni olarak benimsediği «Ekonomik Olayları» yorumlamağa, sosyal değişimleri yerleştirmede ekonomik faktörlerden yararlanmaya büyük önem verir, çevresine devamlı olarak «Ekonomi» okumalarını salık verirdi.

«HALK DEVRİ İKTİSAT DEVRİDİR»

17.Şubat.1923 te İzmir İktisat Kongresini açış konuşmasında;

«... Arkadaşlar, kılıç ile fetihler yapanlar, sapanla fetihler yapanlara mağlup olmaya ve neticede mevkilerin terketmiye mecburdurlar» diyerek ekonomik faaliyetlerin önemini belirtmiş, devamla:

«... Siyasî, askerî muzafferiyetler ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, iktisadî muzafferiyetlerle sağlamlaştırılmazlarsa, husule gelen zaferler payidar olamaz, az zamanda söner.

Efendiler, dahil olduğumuz halk devrimi millî devrim, millî tarihini yazabilmek için kalemlerimiz sapanlar olacaktır. Bence halk devri, iktisat devri kavramı ile ifade olunur»

Büyük askerî zafer kazanmış olan Atatürk, askerî zaferi sağlamlaştırmak için ekonomik başarıları şart görmüş, devrini halk devri olarak nitelemiş ve halk devri, iktisat devridir demiştir.

Halk devrinin tarihin sapanlarla yazacağımız derken girişeceği ekonomik savaşın önemini belirtmek istemiştir.

DEVLETÇİLİK VE PLANLI EKONOMİ :

İzmir İktisat Kongresindeki konuşmalarında iktisat devrinden ne anladığını şu şekilde belirtmiştir:

«— Öyle bir iktisat devri ki, onda memleketimizin onarılmış olsun, milletimiz refaha kavuşmuş olsun ve zengin olsun.»

Atatürk'ün «İktisat Devri» tutkusu kalkınmış bir yurt, refaha ulaşmış ve zengin bir ulus yaratmaktır.

Atatürk bunu yapabilmek için takib-

edilecek ekonomik politikanın «Planlı olmasını» ve ekonomik kalkınmanın «Devlet» eliyle yapılmasına taraftardı.

O, bir konuşmasında «Güdümlü bir ekonomi kurmaya uğraşıyoruz» demiştir.

Devrindeki ilk ekonomik programı ve tatbikatı görüşüne uygun olarak uygulamıştır.

«TÜRKİYE'NİN SAHİBİ EFENDİSİ KİMDİR?»

1.Mart.1922 de Millet Meclisini açarken yaptığı tarihi konuşmada şu suali soruyordu: «Türkiye'nin sahibi, Efendisi Kimdir?» hemen cevabını veriyor:

«... Türkiye'nin hakiki sahibi ve efendisi hakiki üretici olan köylüdür.»

Çalışanların ve üretici olanların efendi ve sahip oldukları bir ülke ideali, her türlü doktorinden daha somut bir görüş ve hedef ifade etmektedir.

Sormak lâzımdır, üreticiyi, köylüyü ve çalışanı efendi yapmak için 40 yıldır ne yapıyoruz?

TOPRAK VE TARIM REFORMU KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ :

Atatürk Tarım Reformu için Toprak Reformunu zorunlu görmüştür. Topraksız köylüyü topraklandırmak başlıca amaçlarından biri idi.

1937 yılında Meclisi açış nutkunda bu konular üzerindeki fikirlerini açık olarak belirtmiştir.

Sosyal reformların yerleşmesi ve ekonomik kalkınmanın tutucu unsurlarının kırılması için böyle bir reformun başlatılması şart idi. Esefle kaydetmek gerekir, henüz bu alanda bir reform teşebbüsü olmamıştır.

SONUÇ :

Atatürk ekonomik alanda kalkınmış ve zengin bir Türkiye yaratmak ülküsünü taşıyordu.

Böyle bir ülküyü gerçekleştirebilmek için de benimsediği yöntem «Devletçilik ve Güdümlü bir ekonomi» idi. Üreticilerin ve köylülerin efendi oldukları bir Türkiye ülküsü. Bunu yaratabilmek için de Atatürk'ten sonra bir takım reformları yapmak ve geliştirmek gerekirdi.

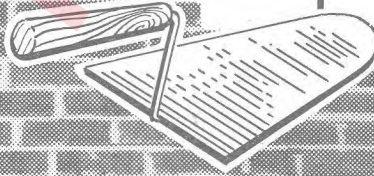
Atatürk ülküsünü gerçekleştirebilmek için bir takım sosyal ve ekonomik reformlar yapmak zorunluluğu yerine yaptığı devrimleri korumamak ne acı!

Ölümünden sonra geçen 28 yılın muhasebesi «Atatürkçülük Ülküsü» yönünden parlak değildir.

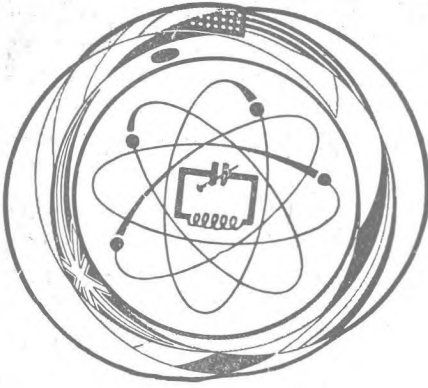
Ekonomik savaşı kazanarak çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmalıyız. O zaman Atatürk'çü oluruz; gerisi lâf.

ARSLAN tuğla

**ATEŞ TUĞLASI
YAPI TUĞLASI**

FABR.: Silâhtar C. 148 Eyüp-Tel : 21 11 32 - MAĞ.: Tersane Cad. 67 Karaköy-Tel : 44 30 40

Doğan Güneş Ülkesi

(III)

Yüksel ŞAMILOĞLU

(Geçen sayıdan devam)

Sınai istihsal sektörleri: Enerji konusuna kısaca temas edilmişti. Şimdi sınai istihsalı her geçen gün süratle artan bir ekonominin belli başlı faaliyet sektörleri, büyük sanayi kolları **nelerdir** onlara değinecek, bu suretle yazımıza son vereceğiz. Bu hususta ilk olarak tekstil sanayiini ele alacağız zira bu sanayi kolu diğerlerine nisbetle daha eskidir ve uzunca bir müddetdenberi japon endüstrisinin en mühim ve dünyaca tanınmış bir sanayi branşı olarak bilinmektedir.

Tekstil sanayii: Dokumacılık, son harbe kadar, ihracatın yarısından daha çoğunu teşkil etmesi bakımından iktisadî potansiyelde birinci yeri işgal ediyordu. Yabancılar gözünde japon dokuma sanayii, düşük fiatlara hafif mallar sevkeden adetâ arı kovanı gibi çalışan bir faaliyet kolu idi. Cemiyetin sosyal yapısı da müsait bir durum göstermekteydi. Ülkenin her yanına dağılmış bulunan işletmeler, dağlık mıntıklarda yaşayan, ekserisi kadın olan, kanaatkâr fakat pek de kalifiye olmayan işgücünü düşük ücretlerle istihdam ediyor, elde edilen mallar, satın alma güç-

leri zayıf olmakla beraber son derece geniş bir pazar olan uzak-doğu ülkeleri tarafından satın alınıyordu. Fakat bugün, kapitalist dünyanın her tarafında olduğu gibi Japonya'da da tekstil sanayii çeşitli güçlüklerle karşı karşıyadır ve dokumacılık artık birinci sırayı işgal etmiyor. Bu güçlükler bilhassa ihracatdan neşet etmektedir. İhracatı güçleştiren sebebler kısaca şunlardır:

- Himayecilik gayretleri
- Hindistan gibi bu sanayi kolunda makineleşen yeni ülkelerin rekabeti
- 1961 den itibaren istihsal maliyetlerinin nisbî yükselişi
- iBlhassa iş gücünün yeni sahalarına (elektronik, fotoğrafçılık) kayması dolayısıyla hasıl olan rekabet.

Bu sebebden bu sanayi kolunda gelişme, diğer kollardan çok daha zayıftır, ve Japonya, tekstilde şöhretinin aksine pahalıya maleden bir ülke olmaktadır. Fakat herşey erağmen, dokuma mamulleri, ihracatın en mühim kalemlerinden birini teşkil etmekte, ithal edilen hammad-

deler arasında bilhassa pamuk, büyük yer tutmaktadır. 1964 yılında ihraç edilen tekstil malları tutarı 1,426 milyon doları bulurken aynı yıl ithal edilen pamuk tutarı bir önceki yıla nazaran % 4 bir azalışla 735.000 ton civarındadır.

İpekçilik: En eski dokumacılık koludur ve Japonya, bir asırdan beri tabii ipek istihsalinde dünyada başta gelmektedir. Üretim gayretleri bilhassa Tekâmül Çağı (Meiji) ile hızlanmış ve Çin bu sahada geride bırakılmıştır.

İpekböceği yetiştiriciliği her tarafa yapılmakla beraber Honshu'nun orta bölgeleri esas üretim sahalarıdır. Senede üç defa koza terbiye edilir, ilkbahar (% 65), yaz ve sonbahar mevsimlerinde faaliyet gösterilir.

1939 yılına kadar Japonya, dünya tabii ipek tüketiminin 3/5 ünü karşılıyor ve % 60 ını ham ipek şeklinde ihraç ediyordu. Bu gün bir yandan Avrupalıların ipek kozası yetiştiriciliğinden çekilmeleri, diğer yandan Çin'in kapılarını kapaması dolayısıyla japonlar dünya ham ipek satışının % 90 ını sağlamaktadır. ABD daima alıcıların başında gelir ve istihsalin büyük bir kısmını ithal eder. 1964 yılında dutlukların kapladığı saha 163.700 hektardır ve elde edilen ipek kozası tutarı 111.600 tona varmıştır. Aynı yıl istihsal edilen 19.458 ton ham ipekden 2.277 tonu ihraç edilmiştir. Yine bu yıllarda mamül-ipekli istihsalı 152,5 milyon m² yi bulmuş ve bu miktarın 49 milyon m² si ihraç edilmiştir.

Yünlü dokuma: Bu faaliyet kolu tekstil sanayinde mütevazı bir yer tutar. Koyun sürülerinin adedi, daha öncede belirtildiği üzere, ihtiyaca cevap vermekten çok uzaktır. Yapağı ihtiyacı tamamen ithalâtle karşılanmaktadır. Yıllık 230.000 ton yapağının başta Avusturalya olmak üzere (yekûnun % 83 ü) Yeni Zellanda ve Arjantin'den ithal edilmek zarureti var-

dır. Diğer taraftan yünlü mamüller pahalıdır ve ancak batılılar tarafından satın alınmaktadır. Yünlü mamuller ihracatı % 14 lük bir artışla yılda 163 milyon dolara balığ olmuştur. İhracatın 1/3 i ABD ne yapılmaktadır. Yılda imal edilen yünlü dokuma miktarı 350 milyon m² dir.

Pamuklu dokumacılık: Pamuk bu ülkeye 16. asırda dahil olmuş, fakat ekonomi içindeki yeri daima münakaşa edilmiş, pamuk ekimi için ayrılan sahaların zaruri gıda maddelerine tahsis edilmesi ileri sürülmüş ve sürülmektedir. İstihsal edilen miktar çok ehemmiyetsiz olup kütle halinde önceleri Çin'den sonra Hindistan ve ABD den ithalâtda bulunmaktadır. İplik fabrikaları ithalât limanları civarına kurumuştur. Birinci Cihan Harbi esnasında, Japonya İngiliz rekabetinin bulunmayışından istifade ile bütün uzak şark ülkeleri pazarlarını elde etmiştir. Bilhassa Çin pazarları elde etmekle ihracat imkânı çoğalmıştır. Japon mamulleri benzeri olan İngiliz pamuklu dokumalarından % 25 daha ucuza alınabilmektedir. II. Dünya Harb'inden sonra bu sanayi kolu çok güç duruma düşmüştür. Fakat geçen zaman zarfında yeniden ve süratle tesisler kurulmuş ve bu gün pamuk ipliği istihsalı 500.000 tona, pamuklu dokuma imali yılda 3 milyar m² ye ve pamuklu dokuma ihracatı 990 milyon m² ye balığ olmuştur. Bu sanayi kolunda gelişme son yıllarda çok azalmış, yılda % 1 civarında kalmıştır.

Sun'î iplik imali: Kimyasal iplik üretimi mecmuu 1964 yılında 832.000 tondur. Çeşitli şekillerde ve muhtelif adlar altında imal edilen kimyevî iplik istihsalı ancak dahili talebe cevap vermektedir. Sentetik iplik istihsalı, ABD den sonra dünyadaki ikinci sıranı muhafaza etmektedir. Bu imalât sanayi kolunun geçen yıllardaki günlük istihsal kapasitesi 1009 ton olarak hesaplanmıştır. Senede yekûn olarak 342.00 ton (ki bu miktar 1963 is-

tihsaline nazaran % 43 lük bir artışı ifade etmektedir,) olan istihsal ihtiyaca ancak kâfi gelmektedir.

Demir-çelik sanayii: Dayanıklı istihlâk mallarına karşı duyulan talepteki artış, Japonya'nın demirçelik sanayinden seneden seneye kayda değer gelişmeler göstermesini sağlamıştır. Umumi olarak imalatda sanayinin ağırlığı her geçen yıl daha fazla olmaktadır. 1964 yılı sonu itibarile, Japonya'nın yüksek fırınlarda yıllık demir istihsal kapasitesi 22.870.000 tondur ki bu miktar ilk 5 yıllık programın tatbik mevkie konulduğu 1951 istihsalından 9,2 defa fazladır. Yıllık çelik istihsal kapasitesi ise 1951 seviyesinden 4,8 defa fazlalıkla 46.590.000 ton civarındadır. Japonya'nın hammaddeler itibarile geniş ölçüde ithalâta bağlı olmasına rağmen, çelik ürünlerinin fiatları, ABD ve Avrupa ürünleri fiatlarına kıyasla daha ucuzdur ve ihracatda bu istikamette gelişme göstermektedir.

Yeni tesislerin hizmete konmasıyla birlikte 1963 ekim ayından itibaren ham çelik istihsalı % 263 lük bir artışla 964 senesinde 39,8 milyon tona varmış, hadelenmiş adi çelik istihsalı ise önceki yıla nazaran % 26,1 nisbetinde bir artışla 29,4 milyon tona balığ olmuştur. Japonya bugün çelik istihsalinde ABD ve SSCB den sonra dünyada üçüncü durumdadır. İstihsaldeki artışla birlikte ihracat da 1963 yılındakine nazaran % 23 fazlasıyla senede 6.931.000 tonu bulmuştur.

1951 yılından 1964 sonuna kadar demir-çelik sanayiinde yapılan yatırımların toplamı yaklaşık olarak 4,9 milyar dolar olmuştur ve bu rakam sanayide elektrik enerjisi hariç diğer kollardaki en yüksek miktardır. Fakat yine de bu sahada üretimin artırılması için gayret sarfedilmekte ve 1970 senesinden önce ham çelik istihsalının 1964 seviyesinden % 57 fazlasıyla 63 milyon tona yaklaşacağı tahmin edilmektedir.

Makine sanayii: 1956 yılından beri japon ekonomisinin vasil olduğu yüksek gelişme seviyesi, büyük ölçüde makine sanayindeki hayret verici ilerlemeye bağlıdır. 1963 senesinde kaydedilen sanayi mamuleri tutarı 1955 dekenden 6,6 misli artışla 18 milyar doları bulmuştur. Makine sanayinin diğer bütün imalât sanayii içerisindeki nisbeti aynı devrede % 15 den % 29,5 e yükselmiştir. Bu sanayi kolu millî gelirin % 11,8 ini meydana getirmektedir.

Makine sanayinde görülen böylesine geniş, büyük gelişme nisbetleri, başlıca şu faktörlere bağlı görülmektedir:

İlk faktör, 1956 yılından itibaren çoğalmış bulunan özel teşebbüse ait teçhizat yatırımlarının bir merkezde toplanmak suretile, japon ekonomisinde meydana gelen süratli gelişmedir. İstihsalın çoğalmasını mümkün kılan sermaye terakümü, dolayısıyla teçhizat yatırımları, millî ekonominin gelişmesi için zoruridir. Japonya'da bilhassa 1956 ile 1961 yılları arasında dikkati çeken teçhizat yatırımlarındaki yayılma, doğrudan doğruya makine istihsalindeki süratli yükselmeye bağlıdır.

İkincisi, evlerde kullanılan elektrik aletlerinin tatbik sahasının gelişmesinde mündemiçtir. Şimdilik Japonya televizyon aletlerinin dağılışı nisbeti itibarile (şehir sahaları nazara alındığında ağustos 1964 de bu nisbet % 91 dir) sadece ABD den sonra dünyada ikinci sırayı almaktadır. Buzdolapları, çamaşır makineleri, elektrik süpürgeleri ve benzeri elektrikli aletler de bu dağılışı nisbetleri içerisinde kayda değer gelişmeler göstermiştir. Bu gün elektrikli ev aletleri istihsalı azamî miktara erişmiş intibanı vermektedir. Otomobil imalatı da geçen yılın sonunda 1.704.000 adedi bulmuştur.

Üçüncü faktör ise makine ihracatında görülen çok yüksek artışta aranma-

lıdır. 1964 yılı sonunda kaydedilen makine ihracatı yekûnu, 1955 yılı rakamı olan 270 milyon dolardan 8 defa afzasiyle 2,2 milyar dolara bağlı olmuştur. Buna muvazi olarak makine ihracatının japon umumî ihracatındaki nisbeti, 1963 yılına kadar başta giden tekstil ihracatını da geçerek % 32,8 e yükselmiştir. Bununla beraber Japonya dünyada makine ihraç eden ülkeler arasında altıncı sırayı almaktadır.

**Japonya'nın 1964 sonunda
Makine ithalât ve ihracatı**
(Milyon dolar olarak)

	İhracat	İthalât
Umumî makineler	513	552
Elektrik makineleri	671	119
Nakliye makineleri	319	33
Hassas aletler	182	52
Sair makineler	31	61
Gemi makineleri	+ 481	69
Yekûn	2.197	886

Makine sanayiinin ekonomide işgal ettiği yeri bu suretle belirttikten sonra, şimdi bu endüstrinin çeşitli branşlarına kısaca temas etmek gerekmektedir.

Makinelî aletler imalî: Bu sanayi kol-u Japonya makine sanayi randımanının değer olarak ancak % 2 sini teşkil etmektedir. Bununla beraber, niteliği itibarile ve makine sanayiinin teknolojik temelini tayin eden faktör olarak ehemmiyeti çok büyüktür. Eskiden uzun müddet bir harp endüstrisi olarak mütalâa edildi ve büyük başarılar sağlandı. Japonya'nın teslim alınmasından sonra ve işgalden itibaren geçen on yıl içerisinde bu sanayi kol-u pratik olarak yüzüstü bırakılmıştır. Fakat 1955 den itibaren sınaî teçhizat yatırımlarındaki canlanmayla birlikte bu sahada da gelişmeler görüldü. İstihsal 1955 yılında 7000 tondan (ki dolar olarak değeri 10 milyon), 1962 de onsekiz misli

artışla 127.000 tona (280 milyon dolar) yükseldi. Bu gün makinelî aletler istihsalinde Japonya, ABD, Batı Almanya ve İngiltere'den sonra dünyada dördüncü durumdadır. Çeşitli tipdeki aletler arasında torna cihazları mecmu aletler istihsalinin % 38 ini teşkil eder, onu takiben % 13 le frez ve % 12 ile planya aletleri gelmektedir.

Sanayi makineleri: Sanayi makineleri kolu, Japon ağır makine sanayinde hayatı bir rol oynar. Memleket ekonomisinin süratli gelişme devresi boyunca sanayi makineleri endüstrisi çok önemli ilerlemeler kaydetti. İhracat sanayi olarak da seneden seneye mühim roller oynadı. 1960 yılı ile 1964 arasında geçen beş yılda, sanayi makineleri istihsalı iki misline yakın bir artışla 1,1 milyar dolarlık değerden 2,1 milyar dolara vardı.

Tarım makineleri: Japonya'nın ziraat makineler istihsalı muntazam surette artmaktadır ve geçen yılda değeri 210 milyon doları bulmuştur. Aynı sene içerisinde ihraç edilen ziraat makineleri yekûnu bir önceki yıla nazaran artışla 10 milyon dolar civarındadır.

Elektrik makineleri ve cihazları : 1963 senesinde 30 ve daha fazla miktarda işçi istihdam eden Japon elektrik makinelere imalâtçıları yekûnu 3823 adetdi. Bunlardan % 90 ını 300 den az işçi istihdam eden müesseseler teşkil etmekteydi ancak, bu işletmeler umumî istihsalin % 23 ünü sağlayabiliyor ve bu sahadaki işçilerin % 36 sını istihdam edebiliyorlardı. Küçük işletmeler umumiyetle büyük işletmeler için makineler aksamını imal veya tekamül ettirmektedirler. Bazı hal-lerde ise müstakilen imalâda bulunabilmektedirler: tranzistörlü radyolar, dekorasyon cihazları vs.

1000 ve daha fazla işçi istihdam eden müesseseler adedi sadece 126 dır, fakat toplam istihsalin % 59 unu temin ederler.

Elektrik makineleri istihsalı geçen 1960-64 arasındaki dört yılda % 88 lik bir artış göstermiştir.

Ağır elektrik makineleri: Sanayinin bu kolunda faaliyette bulunan ve 30 ve daha fazla işçi istihdam eden müesseselerin 1963 yılındaki miktarı 1000 kadardır. Buralarda çalışan işçi miktarı 210.000 kişi olarak tesbit edilmiştir. Elde edilen makinelerin mecmu kıymeti 1,4 milyar dolardır.

Elektrikli ev aletleri: Japonların bu sahada da istihsalı 1955 den itibaren fevkalâde süratli bir şekilde artmış, bilfarz televizyon alıcıları istihsalı 5 milyona, buzdolapları 3 milyona varmıştır. 1964 yılı sonunda ihraç edilen televizyon, buzdolabı teyp vb. nin değeri 350 milyon doları bulmaktadır.

Haberleşme vasıtaları: 1963 yılında bu sahada işlerin ters gitmesine rağmen 1964 de telefon, telgraf ve radyo neşriyatı cihazlarında % 30 bir artış kaydedilmiştir. Bu suretle istihsal edilen cihazların değeri, telli aletler için 389 milyon dolar, telsizler için de 64 milyon dolar olmak üzere cem'an 453 milyon dolardır.

Nakil vasıtaları: Motorsiklet randımanı 3 misli artışla 1958 de 500.000 adet den 1960 da 1.500.000 e ve 1964 sonunda ise 2.110.000 üniteye ulaşmıştır. Motorsiklet ihracatı ise 1960 da 59.000 adet iken 9 misli artışla 548.000 e varmıştır. Bu istihsalın % 92 sini üç firma gerçekleştirmiştir. Bu şirketler ABD de ve Avrupa'da fabrikalar kurmak suretile dünya motorsiklet istihsalının % 30 unu yaratmışlardır. Bisiklet uzun zamandanberi Japon şehirlerinde ehemmiyetini kaybetmiştir. Bugün daha ziyade spor olarak ya da merakı tatmin için kullanılmaktadır. İstihsalın % 12,4 ü (ki 400.000 adettir) başta ABD olmak üzere Güneydoğu Asya ve Afrika ülkelerine ihraç edilmektedir.

Otomobil istihsalinde Japonya, yıllık 1.704.000 adetle ABD, Batı Almanya ve İngiltere'den sonra dünyada dördüncü gelmektedir. 1959 daki 262 bin ünitelik istihsal beş yıl içinde 6,5 misli bir yükselme göstermiştir. Otomobil ihracatı tatminkâr bir artış kaydetmektedir. Geçen yıllarda binek otolarından 77.500 ünite ihraç edilmek suretile 77 milyon dolar gelir sağlanmıştır. Keza yük araçları ihracatı 64.000 üniteyi (80 milyon dolar) bulmuştur. Japon otomobilleri için ihraç pazarları başta % 30 la Güneydoğu Asya gelmekte bunu Lâtin Amerika ve Avrupa devletleri izlemektedir. Bu arada japonların 26 milyon dolar değerinde 12.000 adet oto ithal ettiklerini de kaydedelim.

Japonya'nın uçak imalât sanayii de son yıllarda canlanmaya, hatta ihracat için uçak istihsal edebilecek seviyeye gelmiştir. Gerçi II. Cihan Savaşından önce bu sanayi kolu dünyanın en ileri teknolojisine sahip olmuşsa da, harbi takiben, öldürücü darbelere maruz kalmış bulunan uçak sanayii uzun müddet hareketsiz kalmıştır. Japonya 1945 yılından 1952 yılına kadar uçak imalinden men edilmiştir. Bu altı yıl içinde uçak imalâtı sanayiinde olağanüstü gelişmeler kaydedilmiş, pervaneli uçakların yerini jetler almaya başlamıştır. Savaşlar boyunca tesislerinin hemen tamamı tahrip edilmiş bir endüstri için son gelişmelere ulaşmak kolay olmamıştır. 1952 yılında uçak imaline müsaade verildiği zaman bu sanayi kolunda ancak 1000 işçi bulunuyor ve tesisler 90.000 m² yer kaplıyordu. 1966 da işçi sayısı 20.000 e tesislerin mesahası 900.000 m² ye balığ olmaktadır. Bu fabrikalarda daha ziyade yolcu uçakları, işadamları ve sair maksatlar için özel tipde hafif uçaklar imal edilmektedir. Bu uçaklar için en iyi müşteri ABD dir, gelecek yıl, Mitsubishi gurubunun geliştirdiği MU-2 tip uçaklardan 1000 adedinin ihraç edilebileceği tahmin edilmektedir.

Diğer makine ve aletler: Dikiş maki-

neleri imalatı geniş ölçüde dış pazarlara hizmet etmektedir. Filhakika imal edilen 4 milyon adet makineden 2.550.000 i, yani % 65 i, Güney Asya, ABD ve sair batılı ülkelere ihraç edilmiştir. Bu ihracatdan temin olunan döviz miktarı 79,1 milyon dolardır.

Saat imalinde ise japonlar dünyada sayılı ülkelerden birisi olmuştur. Kol saatleri imalinde İsviçre ve SSCB den sonra üçüncü, duvar satleri malinde Batı Almanya, ABD SSCB den sonra dördüncü durumdadır. İmal edilen 25 milyon adet saatin dolar olarak değeri 150 milyona yakındır.

Optik aletlere gelince, bu sahada da son yıllarda çok mühim gelişmeler kaydedildi, bilhassa kameralar ve dürbünler japonların sayılı ihraç malları arasına girdiler. 1964 yılı sonuna kadar optik aletler ihracatı yekûnu 138 milyon doları bulmuştu. İhracatın % 45 i Kuzey Amerika'ya, % 38 i Avrupa'ya ve % 8,5 i de Güney Asya ülkelerine yapılmıştır.

Kimya sanayii: Kimya sanayii istih-sali her yıl bir önceki yıla nazaran % 19 un üstünde bir artış sağlamış ve bu suretle istihsal endeksi (1960 = 100) 1964 de 185,7 ye ulaşmıştır. Bu sanayi kolu başlangıçta, kimyevi gübreler sahasında faaliyet gösteren, inorganik kimya endüstrisi olarak tesis olunmuştu. Fakat 1950 yılı ortalarından itibaren organik sentetik kimya, sanayiye girince temel olarak petro-kimya endüstrisi ile birlikte geçen yıllar zarfında istihsalde büyük artışlar kaydedildi. 1954 mali yılında kimya sanayii teçhizat yatırımları tutarı 458 milyon dolar olarak takdir edilmiştir ki bu miktarın yaklaşık olarak 270 milyon doları petrokimya sanayiine ayrılmıştır.

Aynı yıllarda kimya sanayii ürünleri ihracatı yekûnu 384 milyon doları bulmuştur. Bu rakam geçen yılki miktardan % 22 den fazla bir artışı ifade etmek-

tedir. Buna karşılık aynı devre zarfındaki ithalat miktarı, bir önceki yıla nazaran % 24 lük bir artışla 458 milyon doları geçmiştir. Halihazırda kimyevi gübreler istihsalinde Japonya, ABD den sonra gelmektedir ve istihsal miktarı Batı Almanya ve Sovyetler Birliği ile aşağı yukarı aynıdır. Sentetik reçine imalatı yekûnu bir önceki yıla nisbetle % 30 artışla, 1.379.000 tona varmıştır.

Japonya'da petro-kimya mevzuunda sanayileşme 1955 yıllarına tesadüf etmektedir. O yıldan itibaren bu sahada süratli bir gelişme görülmüş ve 1964 yılı sonunda, geçen yıla nazaran % 33 nisbetinde ve kimya sanayinin diğer kollarında görülmeyen bir inkişaf kaydedilmiştir. Buna sebep olarak kimya endüstrisinin kendi içerisindeki sütüktürel değişimler gösterilmektedir. Zira geçen yıllarda kömür-kimya sanayii yerini petro-kimya sanayine bırakıyor ve kimyevi gübre hakimiyeti sona eriyordu.

Kimya sanayii konusunda son olarak bir kaç kelime ile tıbbi malzemeler ve ilaçlar istihsaline değineceğiz. İlaç istih-sali 1960 yılından beri her yıl muntazam olarak % 20 den fazla bir artış temposu göstermiş ve 1964 yılı sonu itibarile mamuller kıymeti yekûnu 1,2 milyar doları bulmuştur. Bu miktar 1960 yılı istihsalinin iki misline tekabül etmektedir. Tıbbi ürünler ve ilaç ihracatı değer olarak 27,3 milyon doları bulmaktadır. Güneydoğu Asya, ABD ve Batı Almanya başlıca alıcı ülkelerdir.

Diğer imalat endüstrileri: Japon kâğıt ve kâğıt hamuru sanayii harpden sonra çok süratle gelişti ve daha 1953 yılında harp öncesi seviyesine ulaştı. Aradan geçen on yıl içinde ise istihsal edilen kâğıt miktarı dört misli daha arttı ve bu suretle Japonya kâğıt imalatında ABD ve Kanada'dan sonra dünyada üçüncülüğü sağladı. Bununla beraber nüfus başına bir yılda istihlak edilen kâğıt miktarı ga-

yet düşüktür ve 64,4 (1963) kg. la dünyada 16 cı sıradadır. Yılda istihsal edilen kâğıt miktarı 7.400.000 ton civarındadır.

Çimento endüstrisine gelince harpden sonra diğer sanayi kollarına muvazi gelişmeler göstermesi bakımından dikkati çekmektedir. Bilhassa son beş yılda üstüste senevi % 13 lük bir artış kaydederek, bugün ABD ve SSCB den sonra çimento istihsalinde dünyada üçüncülük mevkiindedir. İstihsal edilen 33 milyon ton çimentonun 1,8 milyon tonu ihraç edilmektedir.

Japonya'nın cam imalatı münhasıran üç firma tarafından kontrol edilmektedir. İstihsal son on yıl içinde üç misline çıkmıştır. Bu sahada da Japonlar ABD ve SSCB den sonra üçüncü gelmektedirler. İmalatın % 10 u ihraç edilmektedir. 1964 yılı sonunda kaydedilen pencere camı ihracatı 13,5 milyon m² yi, değer olarak da 12,8 milyon doları bulmuştur. Cam mamulleri istihsalı aynı yıl 1.153.000 ton olmuş ve 27,3 milyon dolarlık ihracat da bulunulmuştur.

Çömlekçilik ve porselen sanayiinin tarihi çok eskidir ve ünü bütün dünyaya yayılmıştır. Başlıca küçük ve orta derecedeki firmalarla istihsal yürütülmektedir ve bu müesseselerin sayısı 5000 civarındadır. 1964 de elde edilen 1,4 milyon tonluk istihsal, bir evvelki yıla nazaran % 13 nisbetinde bir artışı ifade eder. 144 milyon dolarlık ihracatın yarısından çoğu ABD ne gitmektedir.

Japonya 1962 yılındanberi hür dünya memleketleri arasında, kauçuk istihlakı yönünden ABD den sonra gelmektedir. Bu süratli gelişme motorlu vasıtalar imalının gelişmesiyle hasıl olmuştur. Zira tek başına oto sanayii tüketilen kauçuğun % 48 ini kapsamaktadır. 200 bin ton ham kauçuk ithal edilmesine karşılık, ihraç edilen kauçukdan mamul maddeler (oto ve bisiklet lâstikleri, elbiseler, tıbbi

ve sınaî mamuller) tutarı 185 milyon dolardır.

Gemi inşa sanayii: Japon inşa sanayii 1956 yılından beri dünyada başda gelmektedir. Lloyd's istatistiklerine göre geçen yıllarda suya indirilen gemilerin % 40 ı japonlar tarafından inşa olunmuştur. Japon tersanelerinde istihdam olunan işçi sayısı 140.000 civarındadır. Gemi motoru ve teçhizatı imalinde çalışanların yekûnu ise bu rakamın 34 misline varmaktadır.

Japonların gemi ihracatından temin ettikleri gelir, tekstil ve demir-çelik ihracatından sonra gelmekle beraber, gemi motorları ihracatı harp sonundan beri makine ihracatında en baş köşeyi işgal etmiştir.

Japon gemi inşa sanayii fevkalâde tekniği ve düşük maliyeti ile dünyada liderliği muhafaza etmektedir.

1964 de suya indirilmiş yeni ticarî gemilerin ülkeler itibarile dağılışı (1000 GT olarak)

Japonya	4.085
İngiltere	1.043
İsveç	1.021
B. Almanya	890
Dünya	10.264

Böylece japon sanayi kollarından başlıcalarını, pek kısa da olsa, tetkik etmiş ve yazımızın sonuna gelmiş bulunuyoruz. Buraya kadarki izahlarımıza esas teşkil eden istatistik rakamları, umumiyet itibarile, 1964 yılı sonunda tesbit edilmiş olup, 1965 de neşredilmişlerdir. Bu itibarla aklı, japon ekonomisinin 1964 sonlarından itibaren geçen bir buçuk yıl içerisinde, eski gelişme temposunu muhafaza edip etmediği sorusu gelebilir. Hatta bazı sektörlerde kaydedilen % 20-30 luk istihsal artışlarına bakılarak, bir, birbuçuk yıl önceki rakamları işe yaramaz telâkki etmek dahi mümkündür. Zi-

hinlerde belirebilecek bu kabil tereddütleri ortadan kaldırmak gayesile, elimizde mevcut bir rapordan bazı parçaları buraya aktaracağız. Rapor, Sumitomo Bank tarafından neşredilmiştir (Sumitomo Bank Half-yearly report October 1965-March 1966). Bu 6 aylık raporda japon ekonomisinin 1964 sonundan itibaren geçen bir buçuk yıl içinde bir durgunluk devri geçirdiğinden bahsedilmekte gelişme hızını durduran en mühim amilin, temel ekonomik modelden aşırı arz modeline geçiş olduğu ileri sürülmektedir. Bunun neticesi özel teşebbüsün bilhassa istihsalı artırmaya matuf sermaye harcamalarında bir yavaşlama, duraklama olmuştur. Bu vaziyet karşısında idare, hareketsiz kalan özel talepler yerine lüzumlu müessir talep yaratmak suretile ekonomiyi sıhhatte kavuşturmak ve ticarî faaliyetleri canlandırmak yolunda malî politika uygulamaya çağırılmıştır. Bu şartlar altında japon idaresi ocak 1966 da

idare bonoları ihraç etmiştir. Bundan gaye amme yatırımları yapmak suretile ekonomiye canlılık kazandırmaktır. Aynı şekilde özel sektör de çeşitli mallar arasındaki arz-talep münasebetlerini düzenlemek yolunda, bir çok sanayi kollarındaki istihsalı, süratle azaltmayı gerçekleştirmiştir. Bu gayretler sayesinde, ticaret aleminde canlanma emareleri görülmeye başlanmış, iş çevrelerine iyimser bir atmosfer hakim olmuştur.

Bu suretle japonlar, enflasyon tehlikesinden uzak, muvazeneli ve devamlı bir gelişme ve refah tasavvurlarını gerçekleştirmeye yolundaki azimlerini bir defa daha ortaya koymuş olmaktadır.

Düzeltilme: 27. sayıda çıkan yazımızda bazı baskı hatalarına tesadüf edilmiştir. Örneğin, çam ağacı = çağ ağacı, zayı olmamakda = olmakda, 11 ar = ark... gibi. Düzeltilir, özür dileriz.

— SON —

Sanayi Mamullerinin İhracı

Yıldırım KILKIŞ

Istanbul Ticaret Odası
Grup Müdürü

İhracatımızı geliştirme konusunun çok eskiden beri ele alındığı ve üzerinde pek çok konuşulduğu herkesin malûmudur.

İhracatının gayri safi milli hasılsa-na nisbeti % 5, ithalatının ise % 10 olan bir memlekette bu konunun önemle ele alınması ve her türlü imkândan yararlanılması normal karşılanmalıdır. Memleketimizde bu maksatla yapılması gereken çalışmaları 1964 yılı Kalkınma Programı şöyle özetlemektedir:

a — İhracatta uzun süreli ve etkili bir pazarlama politikasının izlenmesi gerekmektedir.

b — İhraç mallarımızın dış pazarlarda tanıtılmasına önem verilmelidir ve bu konuda imalatçı ve ihracatçılarımızın milletlerarası fuarlara katılması teşvik edilecektir.

c — Bellibaşlı ihraç malarımızla ilgili standardlar öncelikle tamamlanarak yürürlüğe konulacaktır.

Bu tedbirleri daha geniş ve uzun bir şekilde sıralamak mümkündür. Ancak burada, yukarıda sayılan hususlardan ikincisi olan ihraç mallarımızı dış pazarlarda tanıtmak için Milletlerarası fuarlara katılmak konusuna değinerek beliren bazı imkânları açıklamaya çalışacağız.

İç ve dış fuarlara katılmak maksadile, İstanbul Ticaret Odası, Sanayi Odası ve Ticaret Borsası Fuarlar Komitesi adı altında müşterek bir teşekkül kurmuşlardır. Bu teşekkül yıllardan beri iştirâk ettiği Poznan ve Brno fuarları vasıtasile, memleketimizin çeşitli mahsul ve mamüllerini gerek bu memleketlerin halkına, gerekse bu milletlerarası fuarlara iştirâk eden çok sayıda firmalara tanıtmaktadır.

Bu çalışmaların sonucu olarak 1965 yılında Pakistan, her yıl İngiltere'den almakta olduğu binlerce buz dolabını Türkiye'den almayı arzu etmiş ve keyfiyet imalatçılarımıza duyurularak ilgilenmeleri istenmiştir.

Aynı şekilde, büyük bir Avusturya firması, deri ve süet giyim eşyaları ile çok ilgilenmiş ve imalatçılara durum derhal duyurulmuştur.

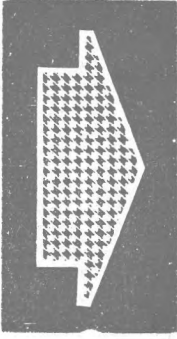
1966 yılında ise, bu fuarlara iştirâkin daha başka bir veçhe alması mümkün olmuş bulunmaktadır. Bilhassa Brno fuarında halkın hafif sanayi mamûllerimize karşı gösterdiği ilgi Çekoslovak mübayaa teşekküllerinin dikkatine arz edilmiş ve elektrikli ev eşyaları, motörlü vasıtalarla ait lâstik, fren ve debreyaj balataları, yataklar, plâstik döşemelikler ve yünlü ve pamuklu mensucat mamûllerine ait küçük stokumuz derhal ve iyi fiyatlarla satılmıştır.

Bu durumun verdiği cesaretle, Çek dış ticaret teşekküllerinden, bundan böyle Brno fuarı için özel bir ithâl kontenjanı istenmiş ve İzmir fuarı için kendilerine verdiğimiz 150.000 dolarlık fuar kontenjanı örnek gösterilerek ısrar edilmiş-

tir. Prensip itibarile mutabakata varılarak listeler üzerinde anlaşma hazırlıkları başlamış bulunmaktadır.

1965 yılında mensucat hariç, elektrikli ve elektriksiz ev eşyaları ile deri ve süet giyim eşyalarının Türkiye'den bütün dünyaya toplam ihracatı 51.000 dolar civarında olduğuna göre, sadece Poznan ve Brno fuarları yolu ile kliring anlaşmalı memleketlere bu kalemlerin ihracatı hiç olmazsa iki misline çıkabilecektir. Bu imkândan yararlanmaları için sanayicilerimizin ve Ticaret Bakanlığının ilgilenmeleri beklenmektedir.

Sanayi mamûllerinin ihracatı için ilk hamlede tüketicinin talebini uyandırmak şart olduğundan, genellikle ziraî madde ihraç eden ihracatçılarımızın sanayi fuarlarıyla yakından ilgilenecek, yabancı tüketicileri ve onlara tevziatta bulunan satıcı firma ve teşekkülleri yakından tanımaları şarttır.

Reklâmcılık ve Türk Ekonomisinde Bugünkü Yeri

Osman ACAR

Bir şeyi imal etmek satmaktan çok daha kolaydır.

Bir cemiyete sanayileşme ilerledikçe? imalâtçılarla müstehliklerin arasındaki mesafe gittikçe büyümeye başlar.

İmalâtçı, devamlı olarak alıcıların dikkatini çekme, malını hatırlatma, markasını duyurma ve kalitesini ispat etme zorundadır.

İşte bu ihtiyaç, REKLÂMCILIK meslek ve san'atını doğurmuştur. San'at diyoruz çünkü Reklâmcılık, iktisadî faaliyetlerin en kompleks bir sentezidir. Reklâmçı, mesleğini icra ederken:

- Psikoloji
- Güzel sanatlar,
- Hitabet ve Nesir
- İstatistik, gibi dallardan faydalanma zorundadır.

Reklâmcılık bir cambazlık değildir.

- Riski büyük olan işlerde reklâm

MUCİZE YARATMAZ

b) Satış teşkilâtı kurulmamış ise, mallar tevzi kanalları ile dağıtılmamış ise

c) Malların kalitesi tamamen standart hale getirilmemiş ise, yapılacak reklâm, doğrudan doğruya ZARARDIR.

Reklâm ancak iyi bir reklâm ise, netice verir. KÖTÜ REKLÂM İSE SOKAĞA ATILMIŞ PARADIR. Şu halde iyi bir reklâm KAMPANYASI nasıl olur?

1 — Reklâma karar vermeden, mamuller hakkında PİYASA ANALİZİ yapılır.

- Potansiyel alıcılar kimlerdir?
- Reklâmı yapılacak olan mala ihtiyaçları nedir ve halen bu ihtiyacı nasıl karşılıyorlar?

c) Rakiplerin kalite, fiyat ve üstün tarafları nelerdir? Hangi satış usullerini kullanıyorlar?

d) Piyasada satış kanalları nelerdir ve kimlerdir?

e) Satılacak malın fiyatı ne olmalıdır?

2 — Anketler yapılır

- Müstehliklerin itiyatları,
- Benzër mallara reaksiyonları,
- Yeni mal hakkında fikirleri tespit edilir.

3 — Prestij Kampanyası tertip edilir

Bir marka ve bir müesseseyi halka tanıtmaya nasıl yapılır?

a) Halk efkârında bir müessesenin önemi - iktisadî hayata yaptığı yardımlar belirtilir. (250 işçi ailesini geçindiriyor). (8 Milyon TL lık Yerli Ham Madde Kul-lanılıyor gibi)

b) Gazetelerde röportajlar çıkması temin edilir.

c) Fotoğraflarla süslü haberler mat-buatta yer alır. (Fabrikanın Açılışı, Faa-liyete Geçmesi v.s. gibi.

d) Günlük politika ve hadiseler ara-sında müesseseyi alâkadar edenleri varsa bunlar istismar edilerek, müessesenin is-mi duyurulur.

Reklâmcılık hakkında verdiğimiz bu ön bilgilerin ışığı altında memlekette mevcut reklâm firmalarına bakalım :

İlâncılık Kollektif Şirketi — Reklâm Moran — Man Ajans — Grafika — Yeni Ajans — Kısmet Reklâm gibi önde giden firmalar, resim, desen, fikir, kompozis-yon olarak muvaffak oldukları halde Pİ-YASA ETÜDÜ, Reklâmdan önceki faali-yetler ve tetkikler bakımından çok zayıf-tırlar. Hiç bir ilmi çalışmada bulunma - maktadırlar: Bunun **sebebinin** biraz da sa-nayicilerin bu konudaki bilgisizlik ve ace-miliklerinde aramalıyız. Müşteri talep e-derse Reklâmcı daha ciddi çalışma zorun-qa da kalır.

Ayrıca bir de REKLÂMIN RANDI - MANININ ÖLÇÜLMESİ, yani reklâm kampanyası ile satışlarda hasıl olacak farkların, diğer şartlar sabit farzedilerek (ÇETERÜS PARİBÜS) etüd edilmesi icap eder.

Reklâm dinamik bir mevzudur. Hal - kın reaksiyonları aynı kalmaz. Bu deği-

şiklikler takip edilmezse reklâm kıyme-tini kaybeder.

Bir de memleketimizde hakim olan bir kanaate temas edelim :

«Elimdeki siparişleri yetiştiremiyo - rum, niye reklâm yapayım?»

İşte çok rastlanan bir cümle. Halbuki cevap gayet basit. Ençok sattığın zaman en iyi kâr ettiğin zamandır. Demek olu - yorki, Reklâma en çok (FON) ayırabilir ve istikbalini garanti edebilirsin. Mali kriz içinde bulunduğu zaman, reklâma nasıl FON ayırabileceksin? Şu halde görüş **yoruz ki SATICI PİYASASI** dediğimiz zihniyet hala memlekette hakim olmak-ta ve Alıcıların arzuları, menfaatleri, zevk ve temayüllerinin ölçülmesine önem ve-rilmemektedir. Halbuki, hakiki rekabet devrine yavaş yavaş girildiğine göre ve bilhassa MÜŞTEREK PAZAR'a yaklaş-ma başladığına göre, Sanayicilerimizin bu gerçekleri anlamaları ve ALICILARI YOKLAMA ve onların hakiki arzularını tatmin etme faaliyetine girişmeleri, ileri-si için, kendilerini sigorta etmeleri de - mek olacaktır.

Bu gerçekleri anlıyan müesseseler ge-reken çalışmalara başlayacak ve memle-ketimizde ETÜD - ARAŞTIRMA, PİYASA TETKİKİ mevzuularına gereken önem ve rilmış olacaktır.

Sıhhatli bir ekonomik bünye bu gibi çalışmaların neticesi olacaktır.

Bir enteresan misalle yazımıza son verelim. (JOB) Traş bıçağı aynı fabrika-nın imâl ettiği aynı kalite iki cins traş bıçağından bir tanesidir. (JOB) reklâmı bugün 4.500.000 TL. gibi bir rakkama ulaş-mış ve bunun neticesinde aynı müessese-sinin imâl ettiği diğer marka traş bıça-ğının satışı ise JOB'a nazaran % 1 nis - petinde kalmıştır.

Yakın zamanda Amerikada cereyan eden bir reklâm hadisesinden bahsetmeden geçemiyeceğiz: NEW YORK'ta bir ilân şirketi tarafından gazete ve mecmualarda lanse edilen gayet cazip bir HAVVA VE ELMA adındaki fotoğraf kompozisyonu sayesinde, bir şirket kendi markasını taşıyan elmaların satışını bir ayda

4 misline çıkarmış bulunuyor.

Bu misali verirken REKLÂMCILIK - TA da, her sosyal bünye için aynı usullerin ve tekniğin aynı neticeyi vermiyeceğine dikkatinizi çekmek isteriz. Mahalli karakter ve zevklerin büyük önemine kıymet vermek icap eder.

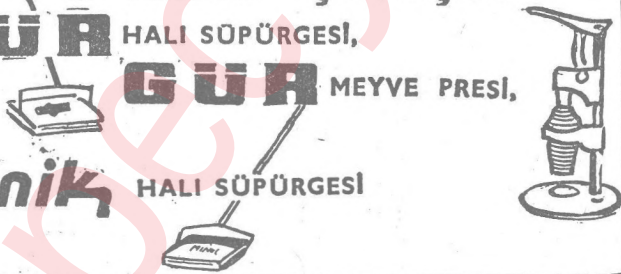
3 AHBAP ÇAVUŞLAR

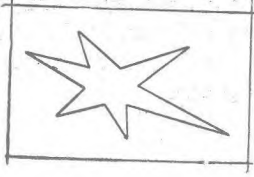
GÜR HALI SÜPÜRGESİ,

GÜR MEYVE PRESİ,

Minik HALI SÜPÜRGESİ

TÜRKİYE G. SATICISI **GÜR** Tic. Ltd. Sti. Ulus Ankara

Sosyalizm ve Batı

Vural ERYILMAZ

Kamu oyununda sosyalizm - kapitalizm mücadelesinin batıya geçtiği yahut geçmek üzere olduğu hakkında yaygın bir görüş vardır. Daha çok 1965 ve 1966 senelerinde yayılan bu görüş gerçekten ciddi hadiselerle dayanmaktadır. Hayat seviyelerinin birbirine yaklaşması ve bilhassa gelirlerinin umumî olarak yükselmesi proleterya ve burjuvalar arası rekabetin zayıflamasına ve mücadelenin gittikçe hafiflemesine sebep olmaktadır. Avrupa'nın en sosyalist memleketlerindeki işçi sendikalarında bile sınıflararası ihtilâflar, bu sınıflar arasındaki dayanışmayı kuvvetlendirmektedir. Daha yüksek bir ücret için yapılan mücadele, yerini burada sermaye sahiplerine karşı bir savaşa terketmektedir.

Esasen işletmelerin teknik organizasyonları, onların hukukî yapılarından daha önemlidir. Hususî olsun millî olsun bütün işletmeler bunu böyle kabul etmişlerdir. Bilinen gerçek şu ki; Fransa'da hususî ve resmî müesseselerin idarecileri, bugün halen gene devletin büyük teşebbüslerinden ayrılan, yahut en az onlar kadar ehliyetli eski idareciler arasından seçilmektedir. Devletin sahibi bulunduğu Yugoslav perakendeci mağazalarının idarecileri, hususî sermaye sahiplerine ait bulunan benzer bir Alman veya Amerikan mağazaları idarecilerine çok benzetilmektedirler.

Fakat madalyonun diğer yüzünü teşkil eden hadiseleri de görmemeye imkân yoktur. Batı sanayii şirketleri 1865 senesinden daha çok müsavat esaslarına riayet etmektedirler bugün. Ancak bu kâfi değildir. Gelir yelpazesi Sovyet Rusya'da kapitalist memleketlerden daha az geniştir. Batıda sınıflararası farklar elan ehemmiyetini muhafaza etmektedir. Ücretlilerin mutlak bir yoksulluğu da modern kapitalizmde müdafaa edilemez hiçbir zaman. Ama böyle bir yoksulluğun mevcudiyeti ayan beyan ortadadır. Şöyle ki; toplam gelirden (ücretlilerin sayısının artma nazarı itibare alınmıştır) ücretlerin nisbeti azalma temayülündedir.

Diğer taraftan esasen gelirler arasındaki müsavatsızlık hiçbir zaman mesele olmamıştır. Diğerlerinden daha çalışkan, daha zeki, daha bilgili olan fertlere daha fazla ödenecekti, ve bu düşünce sosyal terakkinin vazgeçilmez bir unsuru olarak görünüyordu, o kadar ki şahsî çıkarların yerini toplumcu davranışların alması icap ettiği görüşünü savunan Marks'ın ortaya attığı gelişme fikri artık gerçekleştiremeyecek. Sosyalist memleketler misali gösteriyor ki bu gelişme fikri - birgün gerçekleşmesi mümkün olsa bile ki bu çok şüphelidir - hiç değilse yarın için mümkün değildir. Hatta uzun bir müddet ve muhtemelen daima, müsavat başlangıçtaki tabii şartlardaki eşitlikten yahut

eşitsizlikten başka bir şey olmayacak. Bu halde de sosyalizm ve kapitalizm arasındaki bu tezat ehemmiyetini muhafaza etmekte devam edecektir.

Şüphesiz Kossyguin ve Brejnev'in çocukları daha başlangıçta köylü ve işçilerin çocuklarından daha avantajlı durumdadır. Aile terbiyeleri, ebeveynleri ile mü nasebetleri ve sosyal çevreleri onlara diğerlerinden üstünlük sağlıyor. Sınıflarda görülen farklılaşma temayülü dikkatle izlenmesi gereken ve tamamiyle yokedilemeyen doğal bir olaydır. Sosyalist memleketlerde hiç olmazsa sınıf farklılaşması artık daha da indirilmesi mümkün olmayan bir asgaride sınırlandırılmıştır. Şansların eşitliği tam değildir fakat mümkün olandan daha fazladır.

Bu eşitlik sermayenin miras yolu ile intikali sebebi ile batıda çok zayıf kalmaktadır. Asaletin devrine nisbetle daha fazla bir ilerleme göstermiştir. Fakat prensip olarak, doğumla veya izdivaç yolu ile ancak kazanılabilen kan aristokrasisi kapanmıştır. Artık servet yapabilen herkesin girebildiği bir para aristokrasisi teorik olarak açılmıştır. Çağdaş sosyolojik anketler fiiliyatta izdivaç ve doğumun bugünkü büyük sanayi milletleri içinde kapitalizme yaklaşma yolları olduğunu gösteriyor. XVIII inci asırda burjuvalara senyör olmak bugün herhangi bir işçinin çalışarak kendi gayreti ile patron olmasından daha kolay idi. Bugün bir hayli kapalı kutu olan kapitalist sınıf iktisadî ve siyasî hayata hakim olmaya devam ediyor. Firma sahipleri birçok hallerde işlerini bizzat ücretlilerin idare etmelerine rağmen güçlerinden birşey kaybetmemektedirler. Monarşi cumhuriyet olmuyor çünkü başbakanı gene kral tayin ediyor. Batıdaki hususî müesseseler, haklı veya haksız, sermayeyi ellerinde tutanlar tarafından idare olunmaya devam ediyor. Bu kapitalist sınıf her zaman devlet üzerinde nüfuz sahibi olmuştur. Bu -

gün artık mutlak hakim değildirler. Kamu oyu, hür basın, halk partileri, sendikalar onların siyasî güçlerini tahdit ediyor. Bütün bu muvazene unsurlarına rağmen halen güçleri önemsenecek kadar büyüktür.

Kapitalistlerle kapitalist olmayanlar arasındaki eşitsizlik ve birincilerin ikincileri hakimiyetleri altına almaları zaten bugün batı devletlerinde en nazik meseleyi teşkil etmekte ve sınıfların mücadelesi daha az şiddetli olsa da devam etmektedir. Durum böylece şu iki farklı istikamette gelişme istidadındadır, ücretliler eskiye nisbetle daha az fena durumda oldukları için devam eden eşitsizliği bozma gayretlerinden kapitalizm lehine vazgeçecekler ya da ihtilâli gerekli gören reformcu bir sosyalizmin yerleşmesine zemin hazırlıyacaklardır.

Herşey muhtemelen insanların ihtiyaçlarını tatmin hususunda sosyalizm ve kapitalizmin karşılıklı kabiliyetine bağlı olacaktır. Bununla beraber, kapitalizm batıda sugötürmez bir üstünlük kurmuştur. Kapitalizm yüksek bir iktisadî seviyeyi garanti ederken fertlere tam bir siyasî hürriyet veriyor. Bugünkü gibi sosyalizm, sefalet ve diktatörlüğe dayandığı müddetçe Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'da yerleşmesine hiçbir zaman imkân yoktur. Mesele, sosyalizmin batıda revaç bulmamasının, kendi bünyesinden ötürü mü yoksa batının sanayileşmiş milletlerine nisbetle geri kalmış memleketlerde daha sık görülmesi, yahut da bu esaslı farkı kapatamaması hadisesinden mi olduğunu bilmektedir.

İki sebep uzun vadede sosyalizmin üstünlük tesis etmesine amil olabilir. Kapitalizm mikro-ekonomik seviyede her firma içinde en iyi organizasyonu sağlayabiliyor, fakat makro-ekonomik seviyede gerçek büyük bir organizasyona mani oluyor. Bütün ekonominin böyle bir orga-

nizasyonla düzenlenmesi büyük işletmelerin teknik bakımdan gelişmesine kadar, yani 20 inç asrın ortalarına kadar, mümkün görünüyordu. Böyle bir organizasyonun yeterli olmadığı ancak o zaman ortaya çıktı. Bütün ekonomiyi düzenleyecek bir organizasyon da bugün kapitalist rejim içinde kifayetsiz kalmaya mahkûm dur. Teknik gelişme, işletmelerin hususî mülkiyet kadroları içinde yapılamayan makro-ekonomik organizasyonun tesisinde daha tesirli olan plânlamayı geliştirme temayülündedir.

Diğer taraftan, batıdaki yeni gelişme gösteriyor ki kapitalist şirketlerin çoğu sahte bolluk şirketleridir. Onlar hemen hemen sadece hayatî ihtiyaç maddelerinin (beslenme, giyinme, mesken) istihsalinde mühim bir gelişme gösterebilmişlerdir. Kapitalizm asgarî geçim haddinin (primum vivere) temininde ciddi boşluklar arz ediyor; ihtiyarları, sakatları, kabiliyetsizleri ve zayıfları bütün risklere karşı koruma müesseseleri hiç de iyi işlemiyor. Bu haklar hususî işletmeler tarafından tam bir garanti altına alınmış değildir. Hakikî beşerî hayatın başladığı yüksek seviyede bile bazan aynı sebeplerle esaslı ihtiyaçlar ihmal edilmektedir; meselâ kültür, san'at, şehircilik, tabiatı koruma v.b. Öncekiler gibi bunları da cemiyet yüklenmelidir. Bugün halâ kapitalist cemiyetlerde ancak ihtiva ettiği sosyalist müdahalelerin lütfu ile yaşanabilir.

Kapitalist cemiyetler daha çok sunî

olarak arttırılmış sathî ihtiyaçları tatmin edebiliyorlar. Böylece insanların daha medenileşmesinden çok, daha çabuk ve daha fazla kazanç yollarını aramaktadırlar. Kapitalizm temayülündedir. Yavaş yavaş genelleşmiş olan zenginlik ve konfor görünüşü altında hakikatte Freud'un dediği gibi haklar gaspedilmekte yahut Marks'ın dediği gibi devir edilmektedir. Sefaletin devrinden sonra sıra gerçek ihtiyaçlara cevap vermeyen bir tüketim için alınan tedbirlere geliyor.

Kapitalizm kısa bir zaman için dahi maksimum kârdan vazgeçmeksizin yani kapitalizmin oluşuna mani olmaksızın ortadan kaldırılamaz. Teorikman sosyalizm, umumun menfaatini gözönünde bulundurarak ekonomiyi organize etmek temayülündedir, halbuki kazançtan vazgeçmeksizin bunu başarabilir. Herkesin inanmadan önce, dokunmak ve görmek istediği ama her şeyde atom devrinin pratikteki üstünlüğünü kabul etmek gerekir. Bu devlet sektörü ile hususî sektörün mukayesesi ile, devlet kadroları içinde de gerçekleştirilebileceği düşünülmez, zira onların faaliyet sahaları umumi istikbali, daha çok komünist memleketlerin kabiliyetine, kat'î olarak bilhassa dik tatörlüğü ve sefaleti ortadan kaldırabilmelerine ve bugün halâ yeni bir fikir olan «İnsanların saadeti»ni gerçekleştirilmekte kapitalist memleketlerden daha çok muvaffak olduklarını gösterebilmelerine bağlıdır.

Müesseselerimizi Tanıyalım

Istanbul Şehir Operası

Zihni TIRYAKIOĞLU
Şehir Operası Müdürü

Istanbul Belediyesi Şehir Operası 1960 yılında değerli sanatçı Aydın Gün'ün gayretleri ile kurulmuş ve Tepebaşı Dram Tiyatrosunda aynı yılın Mart ayında Giacomo Puccini'nin TOSCA operası ile ilk temsilini vermiştir. Halen yedinci yılını doldurmakta olan Şehir Operasında başlangıçtan itibaren kapalı sezonda dört, açık hava sezonunda iki veya üç eser olmak üzere kabiliyetli genç sanatçılarla yedi yıl zarfında (25) opera sahneye konulmuştur. Opera eserleri arasından; sanatçı kapasitesi, seyirci, alışkanlığı ve binanın teknik yapısı gözönünde tutularak genellikle isim ve müzik yönünden popüler olan eserler tercih edilmiştir.

Istanbul Şehir Operasının solistleri, koro elemanları ve bale sanatçıları daha ziyade İstanbul Belediyesi Konservetuar öğrencileri ile mezunları arasında seçilmiştir. Bugün için İstanbul'da konservatuardan operaya yeteri kadar eleman yetişmemektedir. Operaya solist olabilecek elemanlar, kurulu bir stüdyosu bulunmadığından, özel çalışmaları ile gelişen kad-

rodaki koristler arasından seçilmektedir.

Istanbul'da opera temsilleri (600) kişilik Tepebaşı Dram Tiyatrosunda, yaz aylarında (4000) kişilik Açık hava Tiyatrosunda verilmektedir. 1946 yılında inşasına başlanmış bulunan Taksim'deki Yeni Opera binasının tamamlanmasına hızla devam edilmektedir. 1968 yılında hizmete gireceği tahmin ediliyor.

Şehir Operasının devamlı rejisörü, Aydın Gür kuruluştan bugüne kadar (20) eseri, Alman uyruklu Elmar Voigt (5) eseri ve Ankaralı rejisör Ferudun Altuna da halen oynanmakta olan G. Puccini'nin MANON LECAUT eserini sahneye uygulamışlardır.

Istanbul Şehir Operasının bugünkü kadrosu:

1 Rejisör, 2 dekoratör, 14 solist, 47 korist, 14 bale, 5 korrepetitör, 4 şan hoca-sı (ikisi yabancı uyruklu), 2 koro şefi, 2 orkestra şefi, (biri yabancı uyruklu), 55 orkestra üyesi, 1 bale hocası, 1 koreograf ve 43 teknik personelden ibarettir.

Tabîî Kaynakların İktisadî kalkınmadaki rolü

Dr. Ali ÖZCÜVEN

Yeraltı ve yerüstü kaynakları istih - sal prosesüsüne katılmak suretile iktisadî faaliyeti tamamlayan ve kendiliğinden mevcut olan unsurlardır.

Tabîî kaynakları, ihtiyaçların gide - rilmesinde doğrudan doğruya kullanan ilk toplumlar, çevrelerle adeta bir ahenk bir denge kurmuşlardı. Diğer bir deyişle, tabîî kaynaklarla toplam nüfus arasında bir münasebet vardı. Teknik seviye ise son derece basit ve statik olduğu için, nüfus ancak toprak sahasının genişleme im kânına göre artabiliyordu.

Medeniyet ve teknik ilerleyip piyasalar genişledikçe, tabîî kaynaklar ihtisaslaşmayı zarurî kılmış ve böylece büyük endüstrilerin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Kaynaklarla nüfus arasındaki denge de bozulmuştur.

Özellikle, son çeyrek asırdanberi bir çok ilim adamı dikkatlerini tabîî kaynaklara doğru yöneltmişlerdir. Bunun sebebi tabîî kaynakların ve zenginliklerin iktisadî büyüme ve ekonominin kaderile yakından ilgili olmasıdır. Her ülkeye dağılımında büyük eşitsizlikler ve farklar yaratan tabîî kaynakların ekonomik ve sosyal faydaları devirden devire ve bölgeden bölgeye önemli değişimler gösterir. Bu

fayda teknik şartların, zevk ve davranışları seyrine göre bir değer kazanmaktadır.

Teknik ilerlemeler, bir yandan yeni kullanma sahaları yaratıp işlenmeyen veya az işlenen kaynakları kıymetlendirir - ken; öbür yandan da tabîî kaynakların belli niteliğini değiştirerek başka bir madde haline çevirir. Böylece bazı kaynakların kıtlık dereceleri nisbi olarak giderilmiş olur.

Az gelişmiş ekonomiler, genellikle, tabîî kaynaklar bakımından fakir olduklarına göre, gelişmemişlik bu kaynakların yetersizliğine atfediklebilir mi?

Bir ülkenin tabîî zenginlikleri ve kullanılana derecesi, O ülkenin, ilk bakışta, gelişmiş olup olmadığını gösterebilirse de, bu görüntüü aldatıcı ve yanıltıcı olabilir. Tabîî kaynakları fakir olan veya onlardan tamamen yararlanamayan ülkeler mutlaka gelişmemiş ülkeler grubuna girmez. Meselâ, İsveç ve Norveç zengin kaynaklara sahip olmadıkları halde, kalkınmış ülkelerdir. Buna karşılık, bol zengin kaynaklar mirasına konmuş birçok ekonomiler (Lâtin Amerika) az gelişmişlik sınısını aşamamaktadırlar. Öte yandan, bazı zengin ve gelişmiş ülkelerde

(Amarika Birleşik Devletleri) bile henüz eldeğmemiş ve işletilmemiş tabii servetler bulunmaktadır. Demek oluyor ki tabii kaynakların varlığı ve kullanılma derecesi tam ve kesin bir ölçü değildir. Teknik yenilikler kaynakların değerini ve önemi mini boyuna değiştirmektedir.

Gelişmemiş ekonomilerin hiç kullanılmamış veya az kullanılan servetleri bir gün değerlendirilebilir ve kalkınmaya elverişli bir ortam yaratabilir. Yeni açılan bir kaynak bir çok verimli yatırımlar yanında alt yapı yatırımlarını da uyarır. Bu alt yapı (enfrastüktün) yatırımları endüstrilerin kuruluş maliyetlerini azaltmak suretile, ikinci ve üçüncü derecedeki yatırımları kamçılar.

Yer altı ve yer üstü servetleri az gelişmiş ülkelerde yeni sanayilerin kurulmasını zarurî kıldığı vakit bir «take off» (démarrage) etkisi yaratmış olur. Aynı şekilde, kaynakların kullanılmasında modern teknik ve zihniyetle devamlı ilgi sonunda arkaik metotlar ve anlayışlar itibardan düşer. Ama bu sanayilerin beslendiği kaynaklar bitmeğe yüz tutunca, bunların yaşaması ve devamı ithal imkânlarına bağlı kalacaktır. Hele kalkınmalarının sırasında, teçhizat mallarına çok ihtiyaç duyan ülkeler, ithalatı ancak tabii kaynak ve ham maddelerinin gelirleri sayesinde karşılıyorsa, meselenin önemi bir kat daha artar.

Az gelişmiş ekonomiler tabii kaynaklarını ve ham maddelerini aşağıdaki sebeplerden dolayı, istenilen şekilde değerlendiremezler:

- İç istihlâk pazarları dardır.
- Dış talep dalgalanmalar gösterir.
- Teknik ve istihsal metotları eskidir.
- Teçhizat yetersizdir.

Yine az gelişmiş ülkelerde bazı kaynakların işletilmesi ve yayılması gelişmiş

ülkelerin tamamlayıcı faaliyetlerine bağlıdır. Bu tamamlayıcı faaliyetlerine bağlıdır. Bu tamamlayıcı faaliyetlerin durması veya yavaşlaması mahreçleri daraltarak iş gücünü atıl bırakmakta ve böylece iktisadî kalkınmaya mâni olmaktadır.

Tabii kaynakları oldukça hal olan bir ekonomi eksik istihdam halinde ise servet kaybı ve israfı var demektir. Az gelişmiş ülkelerde çok defa görülen bir özelliktir bu. Gelişmiş ve ileri ekonomilerde bile böyle kayıplar zaman zaman olmuştur. Meselâ 1929 Büyük İktisadî Buhranı, Amerika ve Almanya'da % 30 civarında istihsal gücünü atıl bir halde bırakmıştı.

Ayrıca, kaynakların fakirliği kalkınan ülkeleri kalkınmış ülkelerle olan iktisadî ilişkilerinden uzaklaştırır:

- Mücadele imkânlarını daraltır,
- Dışarıdan gelecek yatırım arzularını kırar,
- Modern tekniğin uygulama alanına konulması için «psikolojik devrim» (1) zihniyetini körletir.

— Sermaye teşekkülünü azaltır.

Tabii kaynakların kıtlığından doğan yukarıdaki mahzurlara çok daha önemlileri eklenebilir:

1 — Kıt veya sınırlı kaynaklar hâkimiyet ve bağıllık tesiri yaratır. Meselâ, milletlerarası büyük teşekküller, bilhassa Orta Doğuda petrol işletmelerini kontroları altına almışlardır.

2 — İrrasyonel etki yapar. Meselâ, yabancı sermaye, haklı olarak, önce daha az maliyetli ve yüksek randımanlı ma-

(1) René Gendarme, *La pauvreté des Nations*, 1963, Paris, Sayfa: 217.

denlere doğru yönelir. Halbuki daha sonraları az zengin yatakların işletmeye açılması teknik bakımdan çok güçleşir ve uzun dönemde maliyetleri yükseltir. Keza, ikinci dereceden bağlı kaynakların kullanılmasına da engel olur.

3 — İstihdam üzerinde büyük bir rol oynar. Az gelişmiş ülkelerdeki yabancı endüstrilerin ağır sanai teçhizatı ve kalifiye işçi kulanacaklarına hiç şüphe yok-

tur. Yerli işgücüne, genellikle düşük ücret verirler. Bu düşük gelirler ise yatırım artışlarını frenler.

Kısaca diyebilirizki tabii zengin kaynakları olmıyan geri kalmış ekonomilerin yabancı sermayeyi çekecek pek de cazip tarafları yoktur. Böylece, bu ekonomiler kendi modası geçmiş müesseselerin kadroları içinde, eski zihniyetlerini büyük bir titizlikle devam ettirirler.

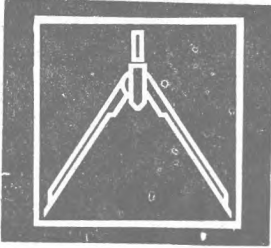
BİLANÇO ESASINDA DEFTER TUTACAK MÜKELLEFLER İÇİN

Vergi ve Muhasebe Klavuzu

FEHAMETTİN ERVARDAR

Serbest Hesap Uzmanı

Fiatı: 15.— TL.

Sosyalist Ülkelerde Turist Pasaportlu bir iktisatçı

Ali TOPALOĞLU

ÖNSÖZ :

İki ay süren ve Bulgaristan, Romanya, Macaristan ve Çekoslovakya ile komünist olmıyan Avusturya'yı kapsıyan bu gezi notlarıma başlamadan evvel neden yukardaki başlığı bilhassa seçtiğimi açıklamak isterim.

Batının demirperde diye adlandırdığı, kalın bir gizlilik örtüsü arkasında komünist ilkelerini Marx'ın düşündüklerinden oldukça farklı bir şekilde ve büyük bir terör havası altında uygulayan bu ülkelerde neler olup bittiğini anlamak bideyette kabil değildi. Giriş vizesi alma zorluğu yanında yayınlanan istatistikler fazlaca şüpheli idiler.

Ancak bu büyük gizliliğin son on yılda gittikçe gerilediği de bir gerçektir. Bazılarının soğuk savaş şiddetinin azalmasının tabii neticesi olarak izah ettikleri bu serbesti bizce tamamen ekonomik bir zorunluluğa dayanmaktadır. Şöyle ki 1955 yılına kadar tamamen kendi komünist blokları içinde kendilerine yeterli olma ve gelişme gayesi güden bu devletler artan dünya ihtiyaçları, sürüm sahasının darlığı, bazı yatırım mallarının temini gibi zorluklarla karşılaşınca liberal batı

bloku ile temas imkânlarını arttırmayı, ticareti geliştirmeyi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak kabul ettiler. Bu arada gelişme gayesi güden bu devletler artan dünya ihtiyaçları, sürüm sahasının darlığı, bazı yatırım mallarının temini gibi zorluklarla karşılaşınca liberal batı bloku ile temas imkânlarını arttırmayı, ticareti geliştirmeyi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak kabul ettiler. Bu arada gelişme yolundaki üçüncü dünya devletleri cazip bir pazar olmuştı sosyalist endüstri için.

Bütün bu zorunluluklar demirperdenin arlanması sonucunu doğurdu. İlk önce başlayan ticarî münasebetleri, kültürel ve sportif olanlar takip etti. Gittikçe gelişen turizm endüstrisi nimetlerinden istifade gayesi biraz daha genişletti demirperdedeki gedığı.

1960 yılından sonra takip edilen «Barış içinde bir arada yaşama ilkesi» ise son kalıntıların da azalttı demirperdenin. Uzun süren bir gizlilik devresinden sonra ulaşılan bu serbesti, sol fikrinin bizde olduğu gibi menfi tesir yaratmadığı batı basını için incelenecek iyi bir memba yaratmıştı. Akın ettiler basın men

supları bu ülkelere. Bu arada bizden de son yıllarda mezkûr yerleri ziyaret eden basın mensupları çoğaldı.

Ancak bir mesele vardı henüz, Demirperde belki fazlaca aralıktı, fakat kalkmamıştı henüz. Bu durumda gidip gezen meslekdaşların çoğu kendi istediklerinden ziyade sunulanla iktifa etmek mecburiyetinde kaldılar. Her komünist ülkede mevcut fevkalâde iyi teşkilâtlanmış turizm ve tanıtma işletmeleri kaçırmıyorlardı bu propaganda fırsatlarını (** 1)

Aynı verimsiz yoldan geçmek istemediğim için iktisatçılığımı ve gazeteciliğimi saklıyarak turist pasaportu ile yapmayı tercih ettim bu gezintiyi (** 2). Karşılamaya çıkan teşkilât mensubu olmadığı gibi, kokteyllerde tutulan notlar ve aşağı yukarı mecburi bir ziyaret programı kısıtlamadı hareket serbestimi. Aşağıda sunduğum izlenimlerde istatistikî malûmat kadar, halk tabakalarının hayat seviyelerini de aksettirmeye bilhassa dikkat ettim. Daima objektif olmaya çalıştığım bu yazı serimde vukuu muhtemel hataları, doğru mehzaz teminindeki zorluğu nazara alarak mütalaanızı rica ederim.

A. T.

BULGARİSTAN

I — GENEL MALÛMAT :

111.000 km² toprak ve 8 milyon nüfusa sahiptir. Daha evvel Osmanlılara bağlı bir prenslik iken 1908 de müstakil bir devlet olmuş, I. Cihan Harbinde İttifak Devletleri arasında Osmanlılarla beraber savaşmış ve II. Cihan Harbinde Nazi işgaline uğramıştır. Bu harpten sonra komünistlerin iş başına geçtiğini görüyoruz (1947 Anayasası). İlk 5 yıllık planını 1949 - 53 arasında tatbika koyan Bulgaristan kalkınma yolunda Sovyet Rusya'dan yardım görmüştür. Aşağı yukarı 1,5 milyar ruble,

İktisadî genel durum şu seyri takip etmektedir. Millî Gelirin % 27 si yatırımlara tahsis edilmiş, fert başına gayri safî hasıla 1966 da da 700 dolara yakın. Yıllık gelişme hızı ortalama % 5 civarında. Dışticaretle gelişme hızı çok daha yüksek. 1965 yılında 2,1 milyar dolarlık bir dış ticaret hacmi sağlanmış. Bunun 1 milyarı ihracat gerisi ithalâta ait. Dış ticaretin beşte dördü sosyalist blokla ve bilhassa Sovyetlerle yapılıyor. Tediye bilançosundaki açık 1965 te 250 milyon dolar civarında, bu açığın komünist bloktan gelen dış yardımlarla telâfisine gayret ediliyor. Dış ticaret bakımından önemli olan Filibe Fuarına 1966 da bizde dahil olmak üzere 45 devlet iştirak etmiş.

Genel ücretler seviyesi 100 leva civarında. Resmî kurdan 1 dolar 2 leva ediyor. Bulgaristanda 2 leva ile elde edilebilecek mal ve hizmetler herhangi bir batılı ülkede 1 dolarla satın alınabileceklerden fazla. Meselâ şarap ve et dahil vasat bir lokantada yemek yenebilir. Başlangıçta 60 leva alan bir işçi veya memur, kalfiye bir eleman olunca 120 hatta 140 levaya ulaşıyor. Ziraatte gelir sanayie göre ortalama % 10-15 daha düşük. Ancak aynı istifadeyi unutmamak gerek. Emeklilikte son maşın % 80-90 üzerinden maaş bağlanıyor. Hastane ve ilâç bedava, bakım zayıf ve yetersiz. Devlet memuru olmayan yok gibi. Küçük berberler, saat tamircileri gibi küçük esnaf v.s. buna az da olsa bir istisna teşkil ediyor.

II — TARIM :

Komünistlerin iş başına geçtiği tarihte Bulgar iktisadiyatı tamamen tari-

*** 1 Sovyetler Birliğinde İNTOURİST, Bulgaristanda BALKAN TOURİST, Romanyada O.N.T., Çekoslovakya da ÇEDOK.

*** 2 A. Topaloğlu halen Turizm Mecmuası İstanbul temsilcisidir.

ma dayanmaktaydı. Tütün, gülyağı, üzüm, yemiş, hayvancılık, taze sebze ve tahıllar başlıca üretim mevzuu idi. Bugün tarımın millî gelirdeki payı azalmıştır. Köylü nüfus oranı % 42 ye gerilemiştir. Bulgar tarımını kooperatif tarım işletmeleri temsil etmektedir. Ayrıca 100 den fazla Devlet Tarım işletmesi vardır.

Makineleşen tarımda 66.000 traktör, 12.000 biçer döğەر kullanılmaktadır. 1000 dekarlık tarım arazisine 88 motorlu araç düşmektedir. Kimyevi gübre geniş uygulama sahası bulmuştur. 1965 te dekar başına 25 kg. Sulanan tarım arazisi 10 milyon dekardır ki bu rakam tarıma elverişli toprakların beşte birini temsil eder. Tarım alanında çeşitli ihtisasa sahip 13.000 uzman istihdam edilmektedir. Randıman son senelerde artmış olup ezcümle 1965 te dekar başına 250 kg. lık tahıl üretilebilmiştir.

Bulgar tarımında üzerinde ısrarla durulacak en önemli husus taze meyve ve sebze ihracatıdır. Tarım Hava Yollarıyla olduğu kadar frigorifik kamyonlarla mücehhez Bulgaria İşletmesinin vasıtaları Orta ve Kuzey Avrupa'yı günü gününe beslemektedirler.

Vasat Bulgar şehirlisi için meyve bilhassa turfanda haliyle bir lüks iken (köylü self-production yapmaktadır) Plovdi (Filibe) ve Pazaruk civarında tesis edilen müteaddit seralarda klorifer tesisatı sayesinde senenin her ayında en modern ve en entansif usullerle yetiştirilen sebze ve meyveler. Bulgaristan'a büyük döviz kaynağı olmuştur. Bu sayede Bulgaristan domates, salatalık ve taze üzüm ihracında dünyada birinci duruma yükselmiştir.

Tarım işçileri toprağı kooperatif adına çalışır. Hayvancılıkta öyledir. Özel olarak ancak az sayıda koyun, domuz veya tavuk beslenebilir, bunlar mahalli pazarlarda satılır. Genel hayvancılıkta bunların önemi yok denecek kadar azdır.

İşçiler kooperatife ait hiçbir konforu olmayan kamyonlarla tarla ve işyerlerine taşınır. Günlük mesai 8-10 saat arası değişir, yazın saat 6 da çalışmaya başlanır. Bu durum neden akşam 8 den sonra ufak şehir ve köylerde hayatın bittiğinin en basit izahıdır.

III — ENDÜSTRİ :

Sovyet Rusya'nın Bulgaristan ve Romanya'yı komünist blok içinde tarım memleketi olarak bırakmayı öngören plânlarına rağmen, tarıma dayanan ekonomi sistemi ile aslâ istenen gelişmeyi yapamayacağını anlayan bu iki devlet kendi çaplarında büyük sınaî hamlelere girişmişlerdir.

Bulgaristan'da elektrik enerjisi üretimi yılda 10 milyar kw/s civarındadır. Mahdut dağ köyleri haricinde elektriksiz köy kalmamıştır. Demiryolu hatlarının bir kısmı elektrikleştirilmiştir. Plânlar bu üretimin 1970 yılı sonunda 20 milyar kw/s enerjiye varmasını öngörmektedir. Rus yardımı ile 1970 sonrası için yılda 1 milyar kw/s kudretinde bir atomik elektrik santrali kurulması düşünülmektedir. Halen fert başına yılda 1250 kw/s elektrik enerjisi düşmektedir. Aynı nispet bizde tatbik edilse 32 milyon nüfus üzerinden yılda 40 milyar kw/s enerji üretmemiz gerekirdi. Son yatırımlarla ancak 5 milyar kw/s te yaklaştığımız maldır.

Diğer bir enerji kaynağı olan kömür sahasında ise Bulgarlar 1961-65 devresine ait 5 yıllık plânda 26 milyar ton taş kömürü elde etmişlerdir. 1970 yılında sona erecek plânda ise bu üretimin 42 milyon tona varması için gerekli yatırımların yapıldığı söylenmektedir. Madencilik sahasında en çok Sovyet menşeli makine ve malzemeler kullanılmaktadır.

1965 rakkamlarına göre millî gelirin % 60 nı endüstri sağlamıştır. Enerji üretimi, demir ve çelik endüstrisi, makine

ve kimya endüstrisi başlıca faaliyet kol-
larıdır. 1965 yılında ferro-metallürji 1,5
milyon ton üretim yapmıştır. Bunun
600.000 tonu çeliktir. 1980 yılında bu üre-
timin 5 milyon tona ulaşması için çalı-
şılmaktadır.

Gene 1965 te 100.000 ton kurşun, 65.000
ton çinko, 25.000 ton bakır üretilmiştir.
Gelişmekte olan makine endüstrisi 1965
te genel endüstri içinde % 17 civarında
bir kıymet ifade ediyordu. Bu nispet ge-
nel ihracat yekûnu içinde % 40 oranına
varmakta idi.

Kimya endüstrisi bilhassa gübre ü-
retimi yönündedir. 1965 te 800.000 ton çe-
şitli sunî gübre elde edilmişti. Burgaz-
daki rafineride petro-kimya sanayiine ö-
nem verilmektedir.

Besin endüstrisindeki gelişme hızlı-
dır. 1965 te genel endüstri içinde % 24
kıymeti besin endüstrisi yaratmıştır. Ü-
retilen mamûller meyhanında 19.000 ton
sebze konserve, 16.00 ton meyve konserve
ve 110.000 ton bitkisel yağ zikre değer.

Dokuma endüstrisi henüz geri ve ka-
lite oldukça düşüktür. 1965 te 300.000 m.
pamuklu, 20.000 m. yünlü ve 15.000 m.
ipekli dokuma elde edilmişti ki bu rak-
amlar oldukça zayıf bir üretimi göste-
rir.

Bütün endüstri devlete ait olduğun-
dan işletmelerde verim artışı ve kırtasi-
yeciliğin önlenmesi, randıman değerlen-
dirilmesi halen üzerinde durulan mühim
bir problemidir. İşçiler günde nazarı ola-
rak 8 saat çalışır. Ancak iş icapları ba-
hanesiyle falza mesaiye sık sık rastlanır.
İşçi ücretleri kalifiye olma durumuna gö-
re değişir. Çok kalifiye bir teknik işçi
doktor maaşını geçen ücret alır, 120-150
leva, Vasat işçi aylık ücreti bunun yarısı
kadardır. Yıllık ücretli izin, emeklilik
hakkı, sosyal sigorta, kaza sigortası hak-
ları tanınmıştır. Herşeyin komünist par-

tisi ilkelerine göre ayarlandığı ülkede
batı anlamında sendikaya rastlanmaz.
Grev hakkı ve müşterek pazarlık konu-
ları akla bile gelmez. İşçi teşekkülleri da-
ha ziyade siyasî olup komünizm propa-
gandası gayesi gütmektedirler.

Dikkati çeken husus Bulgar endüstri-
sinde tüketim malları kolunun henüz çok
geri oluşudur. Radyo ve televizyon gibi
elektronik endüstrisi her ne kadar geliş-
meler gösteriyorsa da (ülkede mevcut
350.000 TV alıcısına ilâveten yıllık TV
fabrikasyonu 75.000 civarında) gerek gi-
yim gerekse ev eşyaları hem çok pahalı
hem kalitesiz. Konfeksiyon hakim, ısı-
marlama elbise büyük lüks addediliyor.

Mesken durumu ayrı bir problem.
Bir nevi kat mülkiyeti hakkı tanınmış.
Toprak devlete ait iken üzerinde inşa
edilen bina veya bir katı ferde ait kabul
ediliyor. Bu mülkiyet miras yolu ile
usûl'e geçebilmekte. Hukuken 2 hatta 3
kat sahibi olmamak için sebep yok. An-
cak tatbikatta bu imkânsız. Satıcı dev-
let olduğundan mesken talebi muayyen
tasarruf mercilerine belli bir peşinat ya-
tırarak sıraya girmekle oluyor. Şimdiye
kadar bu sıranın aynı şahsa 2. ci defa
geldiği görülmemiş. Kaldı ki iktisadî fai-
desi adetâ yok. Kira devlet takdirinde ve
çok ucuz. Takdir dışı kira talebinin mü-
eyyidesi ağır. Bu durumda binlerce leva
ödeyip ayrıca taksitler devam ederken ay-
da nihayet 15 - 20 leva irat sahibi olmak
gayri iktisadî olduğundan kimseyi cezbet-
miyor. Bu katların şahıslar arasındaki
alım satımı devlet kontrolünde olduğun-
dan spekülasyon imkânı yok.

Kiraların ucuzluğuna mukabil mes-
ken darlığı büyük problem. Bir aileye çok
defa genişçe tek oda tahsis ediliyor. Mut-
fak ve tualeto müşterek, banyo yeni blok-
larda henüz rastlana nbir lüks. Asansör
ancak yeni bloklarda ve mühim devlet
daiyelerinde mevcut.

IV — ULAŞTIRMA :

Bulgaristan'da ulaştırma daha çok karayoluna ve bilhassa trene dayanıyor. Karadeniz kıyısındaki Varna ve Burgaz limanları daha ziyade ticarî. Yolcu trafiği ise turistlere münhasır. Bulgarların gayri komünist memleketlere çıkabilmesi çok sıkı kayıtlarla fevkâlade kısıtlı. Otobüsle şehirler arası ulaştırma yok. Eski model ve konfordan çok uzak devlet otobüsleri merkezleri kaza hatta köyle-re bağlıyor. Uçak halkın istifade edemiyecği bir lüks. Ancak fiatları trenlerin 1 ci mevki bilet ücretleri ile aynı seviyede. Tabso Devlet Hava Yolları Avrupa, Afrika Yakın Şarkı Sofya'ya bağlıyor. Ayrıca mühim merkezler arası iç seferler mevcut. Londra, Kopenhag, Paris, Zürich, Frankfurt, Viyana, Berlin, Moskova, Prag, Budapeşte, İstanbul, Atina, Tunus, Ceza-yir ve Danas seferleri iç ve dış yolcu nakli kadar seralarda yetişen taze meyve ve sebzeleri dış tüketim merkezlerine taşımada mühim rol oynuyor.

Şehir trafiği, otobüs, tramvay ve trolleybüslerle sağlanmakta. Gayet az sayıdaki taksiler daha ziyade turistler için. Devlet memuru olan taksi şoförleri mümkün olduğu kadar az iş temini için adetâ saklanıyorlar. Taksiler bize göre pahalı, batı demokrasilerine göre ucuz. Diğer otomobiller daha ziyade resmî plâkalı. Özel oto sahibi olmak mümkün fakat mevcudu yok denecek kadar az.

Su yolu üzerinde nakliyat Tuna üzerinden yapılıyor. Bu bapta Rusçuk önemli bir liman durumuna yükselmiş.

V — TURİZM :

Çok modern anlamda almış turizmi Bulgaristan. Daha ziyade orta sınıf turiste hitap ediyor. Batı demokrasilerinden gelenler şimdiden üçte bir nispetine ulaşmış. Turistik bölgeler daha ziyade Karadenizde toplanmış. Başkent Sofia ve di-

ğer merkezlerde hissedilen ve halkın yüzünde okunan Milisin baskısı hafiflemiş turistik merkezlerde. Bir kere Bulgaristan çok temiz bir memleket. Her yer gül bahçeleri ile dolu. Turistler hariç bir tekini koparana rastlanmıyor. Gül yağcılığı ayrı bir endüstri olmuş.

Bulgaristan turizm bakımından tabii imkânlarla dolu. Ezcümle ülkede 500 den fazla madeni su fışkırmakta. Bunlardan 55 şii sıcak ve 33 çü radyoaktif sulara sahip. Memlekette mevcut 804 otelde 105.000 yatak temin edilmiş. Yabancı turistler için «Altın Kumlar» ve «Güneşli Kırık» deniz sayfiye siteleri yaratılmış. Bu siteler 36.000 yataklı. Gene aynı kıyılarda 104 camping tesis edilmiş. Dağcılık konusunda çeşitli dağ oteli ve dağ evlerinde 6850 yatak hizmete hazır.

Bu yatırımlar neticesi gelen turist sayısı 1959 da 150.000 iken 1965 te 1 milyon aşmıştır. Galen otomobil sayısı 85.000 ve otolu turist sayısı ise 400.000 ni geçmiş. Transit vizede döviz bozmak ihtiyarı iken giriş vizesinde asgari 50 \$ bozma zorunluluğu menfi tesir yaratıyor. Vize-leri hudut, liman ve hava alanlarından temin kolaylığı sağlanmış. Hudut kontrolü transit vizede asgari iken, giriş vizesinde diğer Avrupa ülkelerine göre oldukça sıkı bir araştırmaya tabi tutuluyorsunuz.

Otellerde tam pansiyon fiatları 8 - 14 dolar arası. Bura tedavi ücreti dahil diye bir kayıt eklenmiş. Hayretle soranlara olur ki hastalanasınız diye oldukça enteresan cevaplar veriliyor.

1965 te kurulan Pirin Turizm Bürosunun vazifesi yabancı turistleri karşılamak, gezdirmek, barındırmak ve yurdu çeşitli veçheleri ile tanıtmaktır. Bulgaristan'da bütün turistik faaliyetler bir devlet işletmesi olan Balkan tourist'e bağlıdır.

Bu ilke ikili turizm anlaşmaları ile Balkan memleketleri arasında turistik

yönden birleşme ve işbirliği yönünde müspet adımlar atmıştır. Ezcümle Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan ile ikili anlaşmalar yapılmış durumdadır. Aynı mealde Türkiye ile Yugoslavya ve Yunanistan ile Yugoslavya arasında da ikili anlaşmalar olduğu göz önüne alınırsa turizm yönünde Balkan işbirliği gerçekleşme yolundadır sonucuna varılabilir. Son olarak Belgrad'ta yapılan ve Türkiye, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya, Arnavutluk ve Yunanistan'ın turizm teşkilatları delegelerinin katıldığı işbirliği konferansında 1967 nin Enternasyonal Turizm ve Barış Yılı» oluşu dolayısıyla takip edilecek turizm politikası hakkında kararlar alınmıştır.

Bütün bu faaliyetlere rağmen Bulgaristan'da batılı anlamda serbest hayat yoktur. Sahil siteleri hariç diğer bütün otellerde Bulgar veya turistlere mutlaka evlilik şartı koşulur. Serbest arkadaşlık yasak olup müeyyidesi cebri evlilik veya haptistir. Bulgar vatandaşının yabancılarla bu yolda arkadaşlığa adetâ imkânsız olup esasen komünist kültürle yuğrulmuş halk nazarında adı bir burjuvazi olarak görülür. Halk yabancılarla beraberken çok çekingen ve kapalıdır. Karadeniz turistik siteleri hariç gece kullupleri çok az ve program fevkalâde zayıftır. Son yıllarda hafif batı müziği hakimdir. Bugünkü sanat daha ziyade komünizm propagandası ve işçi hareketlerine ait olayları kapsar. Sanattaki bu güdümlülüğün hafiflediği söylenmektedir. Kiliseler açık fakat daha ziyade bir müze karakterindedir. Genç kuşaklar içinde ibadete gidene aşağı yukarı rastlanmaz, Türk azınlığın camileri cuma namazları için açıktır.

VI — HAYAT SEVİYESİ :

Bulgaristan'ı gezen bir turist hayat seviyesi hakkında pek de olumlu intibalar edinmez. Büyük merkezler dışında

geniş nüfusun iyi giyinmediği, tam beslenmediği, bilhassa çok az güldüğü, eğlence hayatının turistik merkezler hariç çok zayıf olduğu hemen göze çarpan gerçeklerdir. Büyük merkezlerde daha iyi giyinen, tabii ihtiyaçlar dışında masraf yapabilenler sayılıdır. Çoğunluğu partiyle alâkalıdır bu kimselerin.

Bir diğer eksiklik batı basını ve fikir neşriyatına rastlanmasındır. Klâsikler haricinde bir eser tedariki kabil değildir. Her yerde komünist propagandası yapan heykel, afiş ve panolara sık sık rastlanır. Vitrinler dolu isede kalite pek nadirdir. İleriye ait vaatler ve milyarlık rakamlarla dolu istatistikler her yerde göze çarpar.

Bu istatistiklerin incelenmesi bizi gayri ihtiyari iki alternatifine kaale almaya zorlar. Ya Bulgaristan'da hayat başlangıç tarihi kabul edilen 1949 dan evvel kelimenin tam anlamı ile feci idi ve yüzde bir kaç yüz ilerlemeye rağmen halen vasata ulaşamamıştır, yahut bu istatistiklerde parti gayelerine hizmet yolunda bazı rötüşler yapılmaktadır. Ayrıca unutulmamacak husus millî gelirin % 27 nin yatırımlara tahsis edilişi yüzünden halkın satın alma gücünün güdümlü olarak zayıf tutulmasıdır. Bu yatırımlar neticesi artan üretim iç pazarda yeter talep bulamadan Bulgaristan ekonomisini gittikçe dış pazarlara ve ihraç imkânlarına göre ayarlamaktadır. Bir misâl olarak meşhur Bulgar kaşkavalının; yerinde ancak lüks lokallerde bulunabilmesine rağmen bütün Orta Avrupa'da her mezecide bol bol rastlanmasını zikredebiliriz. Şimdi yukarıda bahsedilen hayat seviyesi istatistiklerine bir göz atalım.

II. Dünya Savaşından sonra Bulgaristan'da üretim gücünün geliştiği, endüstrileşme ve makineleşmenin başladığı, köy ekonomisinin kooperatifçiliğe kaydığı ve netice olarak geri tarım ülkesi Bul-

garistan'ın endüstriyel - tarım ülkesi Bulgaristan haline geldiği bir gerçektir. Fert başına millî gelir artışı da 1952 - 1965 devresinde reel olarak % 94 de ulaşmıştır. Köylü gelirinde ise 1957 - 65 devresindeki artış % 98 olmuştur. Aynı gelişme emekli zümresinin maaşında da görülür. Ortalama yıllık emekli maaşı 1948 de 59 leva iken (Rakkamlar yeni leva üzerinden hesaplanmıştır) 1965 te 247 levaya çıkmıştır. Aynı istatistikler fert başına tüketimin 1965 te 1952 ye nazaran 2,25 misli arttığını söylemektedir. Mesken inşaatındaki gelişme 1956 - 1965 devresinde 9 sene de % 83 artış göstermiş.

Bu gelişmelere muvazî olarak ortalama hayat süresinde bir uzama müşahade edilmektedir. 1939 da 1000 kişiye isabet eden ölüm 9,4 iken bu rakkam 1965 te 1000 kişi için 8,1 re inmiştir. Bu gelişmede çocuk vefiyatındaki azalmanın rolü büyüktür. 1939 da 1000 doğumda 138 iken 1965 de 1000 doğumda 31 re gerilemiştir bu vefiyat.

VII — NETİCE :

Netice olarak Bulgaristan'ın büyük hamleler yaptığı ve iktisadî ilerleme yolunda olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak halen gelirin dörtte birin yutan yatırımların bu ülkeyi adetâ geniş bir şantiyey çevirdiği, halihazırdaki yaşama şartlarının milis polisi baskısını kaale almasak dahi ekonomik olarak pek cazip olmadığını söylemek hakikatin ifadesi olur. 11 tûmenden müteşekkil ordusu yanında tamamen ordu teşkilâtına benzer iç emniyeti temilne görevi milis teşkilâtı hem geniş bir tüketici olmakta hem

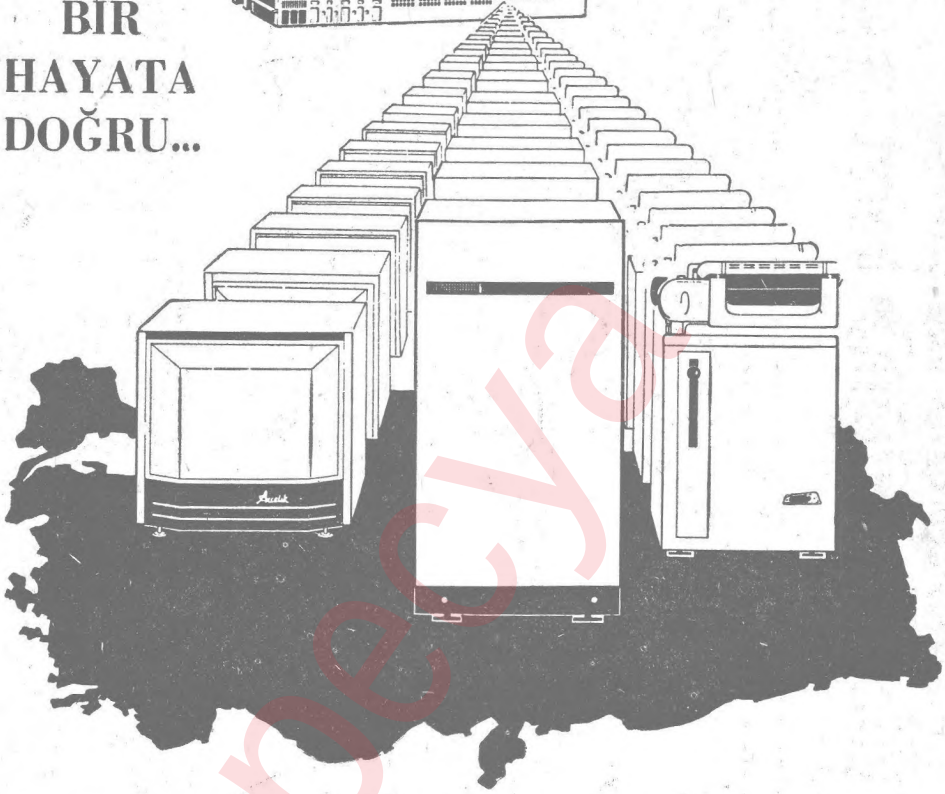
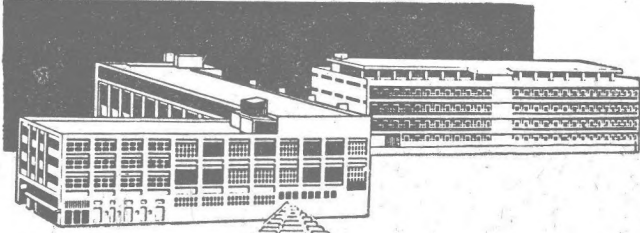
millî gelirden büyük masrafları gerektirmektedir. Bu konu ile alâkalı rakkamları gayretimize rağmen ele geçiremedik.

Geçmiş on seneye nazaran hayat şartlarının süratle değiştiği ve iyiye yöneldiği o günleri yaşamış ve komünist bir memleket vatanı olmaktan gayri komünizmle ilgisi olmıyan pek çok Bulgar tarafından şahsıma söylenmiştir.

Kanaatim odur ki aynı çalışma temposu ve şartları altında 10 yıl sonraki Bulgaristan bugünkünden çok farklı bir ekonomik bünyeye ve ileri noktalara varmış olacaktır. Ancak bu terakkide başlangıç tarihi olan 1949 ile on yıl sonraki 1976 arasında kalan 27 senelik devrede halkın minimum şartlarla yaşamasının, hürriyetlerin yok oluşunun, çoğu zaman hiç hatırlanmıyan fazla hatta cebri meselelerin rolü çok büyük olmak lâzım gelir.

Genç nesil tamamen komünizm kültürü ile yoğrulduğundan daha iyisi olabileceğini aklına getirmemekte ev aldığı telkinlerle batıyı kendisine esir etmeye ve devamlı sömürmeye çalışan saldırgan emperyalist olarak tanımaktadır. Bu bakımdan Bulgaristan'ın geleceğinde komünizm sağlam temellere oturtulmuştur denebilir. Gene yerinde yaptığım görüşmelerden edinilen intibalara göre Bulgaristan gittikçe Sovyet baskı ve nüfuzundan kurtulmayı arzulamakta ve kuzey komşusu Romanya'nın yaptığı gibi komünist fakat müstakil bir devlet haline gelmeyi istemektedir. Ekonomik durumun daha müsaitleşmesiyle doğru orantılı olarak Bulgaristan'ın da bir peyk olma hali herhalde pek uzak olmıyan bir tarihte sona erecektir.

DAHA
RAHAT
BİR
HAYATA
DOĞRU...

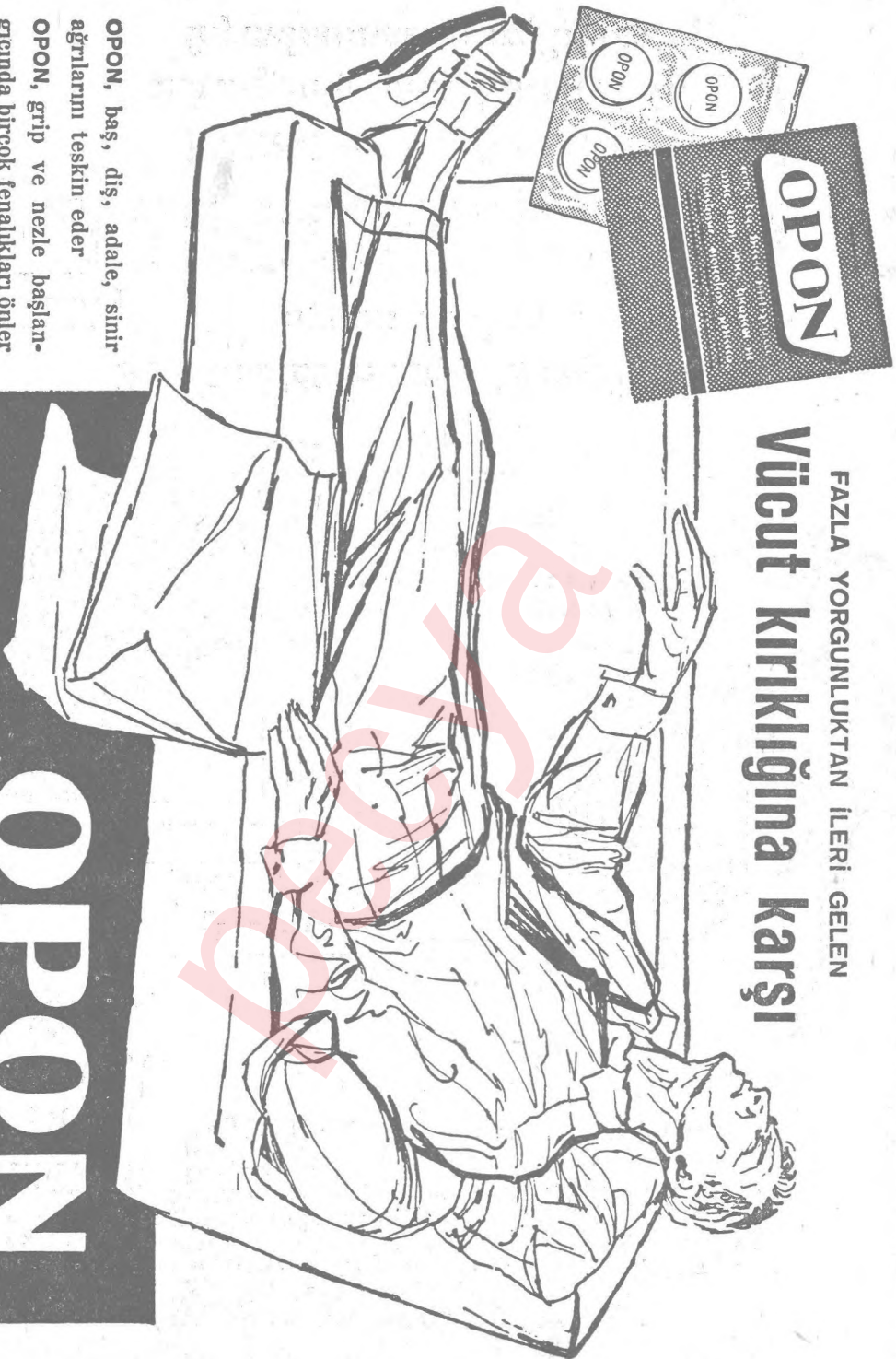
Seri imalât sayesinde sağlanan
uygun fiyatlar,

ARÇELİK

kalitesi ve konforundan
daha geniş halk kitlelerinin
faydalanmasını sağlıyor.

FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN
Vücut kırıklığına karşı

Yeni Ajans : 8481

OPON, baş, diş, adale, sinir ağrılarını teskin eder
OPON, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler
OPON, günde 6 tablet alınabilir

OPON

Memleketimizde güzellikleriyle nam salan yıldızların kullandıkları aynı Puro Tuvalet Sabununu aldığınızdan emin olmak için sabunun  zerindeki PURO markasına dikkat ediniz... ısrarla Puro Tuvalet Sabunu isteyiniz.

Puro Tuvalet Sabunu
teninize bir kadife
yumuşaklığı ve bir
bahar tazeliđi getirir

 brenize filim yıldız-
larına has o büyüleyici
cazibe ve güzelliđi
temin eder

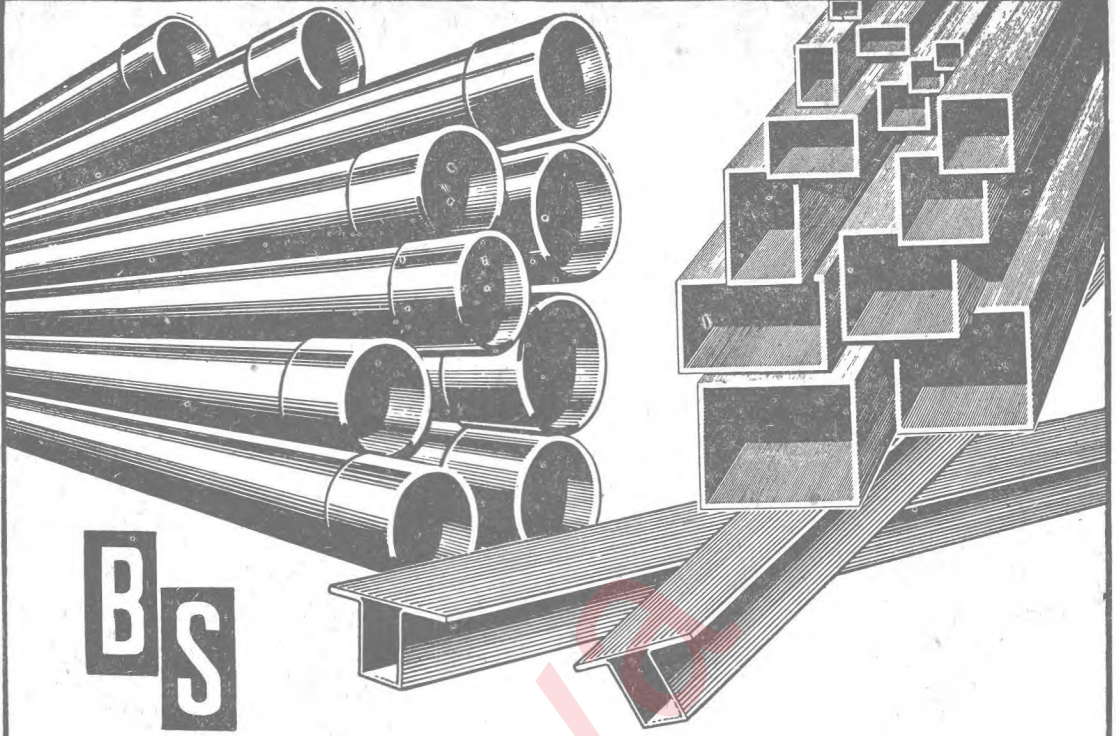

BOL KÖPÜKLÜ NEFİS KOKULU

PURO

TUVALET SABUNLARI 100 DE 100 SAFTIR

Yeni Ajans : 8482

B S

BORU SANAYİİ A.Ş.

İSTANBUL

TESİSLERİNİ EN MODERN VE TEKNİK CİHAZLARLA TEÇHİZ ETMEK SURETİLE
MEMLEKETİMİZDE EN YÜKSEK KALİTELİ İMALÂTA DEVAM ETMEKTEDİR

Üstün kalite ve müsait fiatlarla resmî ve özel sektörün emrindedir.

İMALÂT ÇEŞİTLERİ

SU ve GAZ BORULARI :	(DIN 2440'a göre 1/4" ilâ 3" Galvanizli, Bitümlü, Siyah)
SANAYİ BORULARI :	(DIN 2394'e göre 6 ilâ 90 mm. çapında)
PROFİL BORULAR :	(Kare, dikdörtgen vesair şekillerde)
YAPI PROFİLLERİ :	(Pencere, kapı profilleri)

NOT : - Her boru 50 Atmosferlik hidrolik tecrübe tazyikinden geçirilmektedir.
- Tavlanmak suretile sertliği giderilmektedir.
- Elektrosonik cihazlarla kaynak kontrolu yapılmaktadır.

Tophane, Salıpazarı Han Kat 8 İSTANBUL Tel: 49 00 02 - 49 03 03

**Yuvanızda
bahar**

ÇBS

**ile
başlar**

*Çok kolay sürülür
Tamamen kokusuzdur
Çok çabuk kurur
Solmaz, çatlamaz
Su ile yıkanır
Fevkalade cazip pastel renkler*

**ÇAVUŞOĞLU
BOYA SANAYİİ,
İSTANBUL**

Tel : 49 67 10 (4 hat)

1966 YILINDA

3.5 MİLYON

Liralık

tam konforlu, kaloriferli, gömme banyolu,
Marley döşemeli ve deniz manzaralı

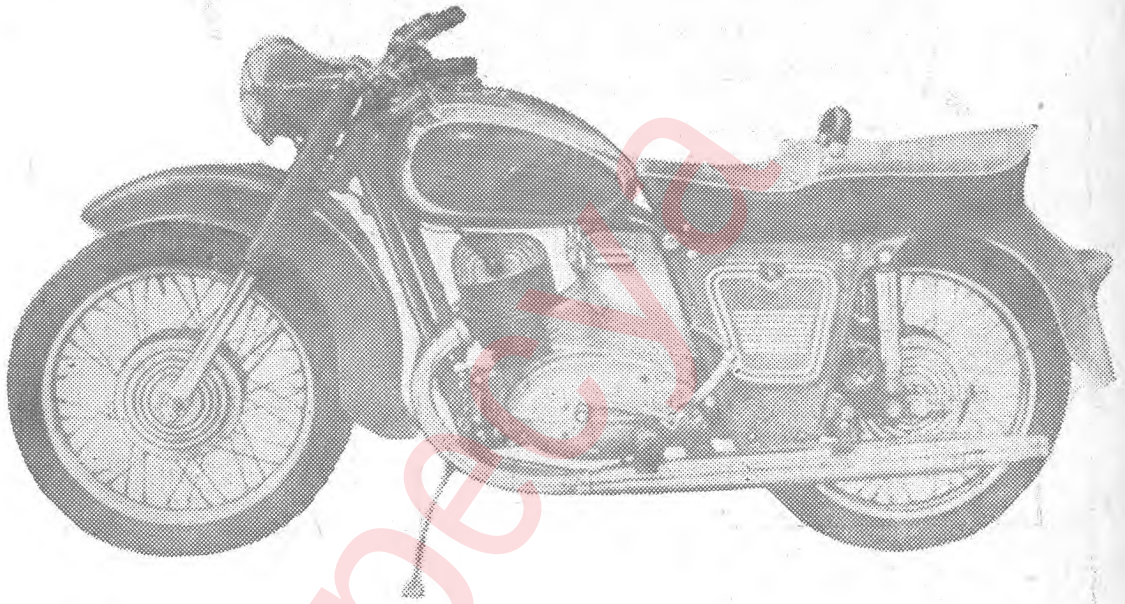
**APARTMAN
DAİRELERİ**
İLE
**ÇEŞİTLİ ZENGİN
PARA İKRAMİYELERİ**

AKBANK

İlâncılık : 5520

İJ. - Planeta

**Türkiye (yegâne)
Distribütörü :**

Tlf : 49 16 - 49 26 87

BİKA KOLL. ŞTİ.

Fındıklı, Fındıklı han 55-A İstanbul

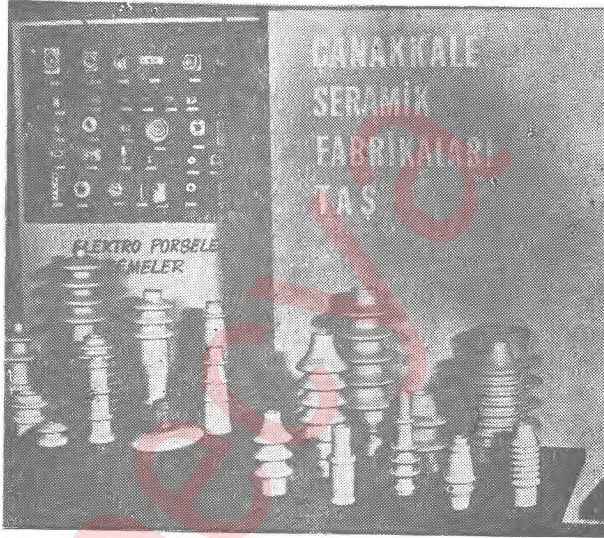
N C R

Müesseseniz için, yazar kasadan en pratik ve hassas muhasebe sistemlerine ve elektronik kıymetlendirme (Computer) makinelerine kadar komple teçhizat, bakım ve danışma hizmeti

N C R

ÇANAKKALE Seramik Fabrikaları A.Ş.

Türkiyede ilk defa beynelmilel
norm ve evsafa uygun olarak
imâl etmekte olduğu

KAROFAYANS

(BEYAZ VE RENKLİ)

İZALATÖR

(ALÇAK VE YÜKSEK GERİLİM)

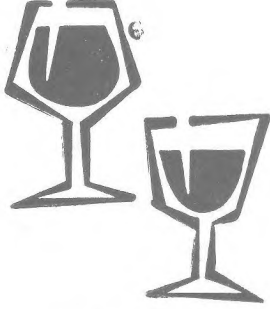
Elektro porselen ve sair seramik mamullerini
piyasaya arz etmektedir.

Müracaat: Galata, Tersane Cad. Kipman Han Kat 5, Tel: 49 62 50

Fabrika : Tel. Çan 29

Telgraf: Kaleseramik - İstanbul

ŞARAP SANAYİNDE

**TRAKYA
BUZBAĞ
NARBAĞ
KALEBAĞ
GÜZEL MARMARA
ŞARAPLARI
T. C. TEKEL İDARESİ**

ÂTİFTUNA

ŞÖHRET

(Basın 20913)